

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**KŘESŤANSTVÍ A ISLÁM – DĚJINY
VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ**

Klára Faltínová

Plzeň, 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Křesťanství a islám – dějiny vzájemných vztahů

Klára Faltínová

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar DEMJANČUKOVÁ, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, srpen 2016

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce, Mgr. et Bc. Demjančukové, CSc., za odborné vedení při vypracování této práce, profesionální přístup, konzultaci, poskytnuté rady i čas, který mi věnovala.

OBSAH

1.	ÚVOD.....	1
2.	KŘESŤANSTVÍ.....	3
2.1.	Historie křesťanství.....	3
2.2.	Ježíš Kristus	4
2.3.	Bible	6
2.3.1.	Starý zákon.....	6
2.3.2.	Nový zákon.....	9
3.	ISLÁM.....	11
3.1.	Historie Islámu.....	11
3.2.	Prorok Mohamed.....	13
3.3.	Korán.....	15
3.4.	Pět sloupů víry	16
4.	KŘESŤANSTVÍ A ISLÁM	17
4.1.	Islámský pohled na křesťanství.....	17
4.2.	Islám o Ježíši Kristu	19
4.3.	Ježíšův Bůh versus Mohamedův Alláh.....	20
4.4.	Korán a Desatero.....	21
5.	KŘESŤANSTVÍ A ISLÁM V HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH	22
5.1.	Dobyvačné výpravy Osmanské říše.....	29
5.1.1.	Zrození osmanské dynastie	30
5.1.2.	Vzestup dynastie Osmanů	30
5.1.3.	Období rozkvětu Osmanské říše	32
5.1.4.	Postupný pád Osmanské říše.....	36
5.2.	Španělsko pod nadvládou Arabů	23

5.3.	Křesťanství a islám v dobách křížových výprav.....	24
6.	ZÁVĚR.....	43
7.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	45
	RESUMÉ	49
8.	PŘÍLOHY	50

1. ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je „Křesťanství a islám, dějiny vzájemných vztahů“. Tuto problematiku jsem si vybrala z důvodu její stále se zvětšující aktuálnosti. V souvislosti s událostmi posledních několika let jsou vztahy mezi islámskou a křesťanskou společností velmi vypjaté. Jsou doopravdy tyto dvě víry a kultury natolik odlišné, aby jejich zášť byla oprávněná, nebo se ve svém principu od sebe příliš neliší?

V prvních kapitolách čtenáře seznamuji se základní charakteristikou jednotlivých náboženství – křesťanství a islámu, jejíž zmínění je nezbytné pro pochopení vzájemných vztahů obou náboženství. Čtvrtá kapitola je komparativní. V té čtenář nalezne například porovnání svatých textů obou náboženství, jak na sebe navazují, jaké je pojetí Boha podle křesťanů a muslimů. Pátá kapitola se věnuje výhradně nejpodstatnějším historickým událostem, jako například dobytí Španělska muslimy, vzájemným vztahům v období křížových výprav nebo epoše Osmanské říše. Součástí práce je také závěrečné shrnutí, resumé v anglickém jazyce, seznam použité literatury a přílohy.

Na této zemi žije přes 7,4 miliardy lidí. Z toho přes 2 miliardy tvoří křesťané a 1,65 miliardy muslimové. Postupem času se navíc čím dál častěji setkáváme i s vyznavači jiných náboženství, než tomu bylo dříve. Díky světové kosmopolitě na jinověrce narážíme v každodenním životě - ve školách, v práci, jsou obyvateli našich měst. A proto je namístě se ptát, jaký máme postoj k ostatním náboženstvím.¹

Pokud bychom měli charakterizovat křesťanství a islám, jsou to dvě nejrozšířenější víry na světě. V současné době jsou to také dvě nejdiskutovanější náboženství. Zároveň společně s judaismem jsou označována za tzv.

---

¹ KÜNG, Hans a ESS, Josef van. *Křesťanství a islám: na cestě k dialogu*. Překlad Jiří Hoblík a Luboš Kropáček. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1998. 191 s. Světová náboženství. ISBN 80-7021-262-4. S. 11.

abrahámovská, jelikož se všechna vztahují k postavě Abraháma.² Tato tři náboženství jsou mezi sebou velmi významně spjata. Islám jako nejmladší z nich na judaismus i křesťanství navazuje a čerpá z nich. Křesťanství i islám se jednoznačně shodují ve svém monoteismu, což je nejcharakterističtější rys, který spojuje všechna tři zmiňovaná náboženství. Křesťané věří ve svého Boha, muslimové uctívají Alláha. Ač se pojetí Boha na první pohled zdá být u křesťanství a islámu velmi podobné, při podrobnějším zkoumání nacházíme zásadní rozdíly. Islám neakceptuje křesťanské pojetí Boha, konkrétně jeho „trojjedinost“, kterou chápe jako triteismus. Křesťanství se tímto, podle islámu, údajně vzdaluje klasickému monoteismu, a je více či méně polyteistické. Islám hlásá víru pouze v jednoho Boha a nepřipouští zahrnování dalších osob nebo hodnot Bohu.³

---

² FLOSS, Karel, ed. et al. *Mezináboženský dialog: se zřetelem k tzv. abrahámovským náboženstvím: [sborník z konference v Praze 25.-26.10.2007]*. Praha: Dingir pro Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, 2007. 111 s. ISBN 978-80-86779-06-5. S. 7-8.

³ PAVLINCOVÁ, Helena, ed. a HORYNA, Břetislav, ed. *Judaismus, křesťanství, islám*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a rozš., (V Nakladatelství Olomouc vyd. 1.). Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. 661 s. ISBN 80-7182-165-9. S. 27.

2. KŘESŤANSTVÍ

2.1. Historie křesťanství

Křesťanství je dnes největším náboženstvím na světě. Počet stoupenců tohoto náboženství se odhaduje zhruba na dvě miliardy. Křesťanství se rozděluje na více než dvacet tisíc různých sekt a církví. Největší z církví je římskokatolická, kterou vyznává zhruba jedna miliarda dvě stě milionů lidí z celého světa.⁴ Křesťanství je monoteistické náboženství – uznává tedy jediného Boha, který je ve třech osobách – je tzv. trojjediný. Svatá trojice zahrnuje Boha jako Otce, Syna i Ducha svatého. Tato víra se vyvinula z judaismu, který rozšířila.⁵

Křesťanství vzniklo v 1. století n. l. v Palestině. Ta byla v té době provincií Římské říše. Ideově křesťanství navazuje na judaismus, se kterým je velmi úzce spjat. Židé dlouhá staletí bojovali za svou samostatnost. Tuto ideu se jim však nepodařilo naplnit, r. 63 př. n. l. spadli pod nadvládu Římské říše. Jejich náboženství se tak dostalo pod tlak toho římského. A nejen tento aspekt ztěžoval Židům jejich život. Obyvatele Římské říše zatěžovala dvojitá daňová povinnost – římská a chrámová. Veškerá povstání proti Římanům byla krvavě potlačována. Situace Židů byla tedy velmi tíživá. Všechny tyto strasti posilovaly jejich naději, že jim Bůh sešle mesiáše, krále z rodu Davidova, který jejich utrpení ukončí, a zároveň obnoví slávu Jeruzaléma. A právě v tento moment se utváří postava Ježíše. Za základní prameny k poznání osobnosti Ježíše jsou považována tzv. synoptická evangelia, tedy první tři spisy Nového zákona. Jedná se o evangelium Matoušovo, Markovo a Lukášovo.⁶

---

⁴ KEENE, Michael. *Světová náboženství*. Překlad Dušan Zbavitel. Vyd. 2. V Praze: Knižní klub, 2008. 192 s. ISBN 978-80-242-2137-3. S. 87.

⁵ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita, 1994. 101 s. ISBN 80-7082-175-2. S. 22.

⁶ Tamtéž. S. 18.

2.2. Ježíš Kristus

Osobnost Ježíše upoutává již řadu staletí pozornost všech lidí, bez ohledu na to, zdali jsou věřící či nikoli. Je to bezesporu jedna z nejdiskutovanějších postav všech dob.

Ježíšova matka Marie byla zasnoubená s Josefem, ale ještě před svatbou se ukázalo, že Marie čeká dítě. Josef ji nechtěl zostudit, a proto se s ní chtěl rozejít v tichosti. Avšak ve snu se mu zjevil Hospodinův anděl a řekl mu, že dítě je z Ducha svatého, bude to chlapec a Josef mu má dát jméno Ježíš. Toto dítě je předurčeno k záchraně svého lidu před hříchy.⁷ Ježíš se narodil pravděpodobně mezi rokem 7 – 4 př. n. l. Vyrůstal společně se svými čtyřmi bratry a nejméně dvěma sestrami. Kolem 30. roku věku ho velmi zaujalo kázání Jana Křtitele, který kázal v Judské poušti, že se blíží čas účtování se světem a blíží se království nebeské. Ohlašoval příchod mesiáše.⁸ I samotný Ježíš byl podle zvěsti pokřtěn v Jordánu Janem Křtitelem. Tím byl označen za vyvoleného.⁹

„Když byl Ježíš pokřtěn, hned vystoupil z vody, a hle, otevřela se nebesa a spatřil Ducha Božího, jak sestupuje jako holubice a přichází z něho. A z nebe promluvil hlas: „Toto je můj milovaný syn, jehož jsem si vyvolil.““¹⁰

Zpočátku Ježíš působil jako prorok a kazatel v Palestině. Shromažďoval kolem sebe mnoho učenců, ze kterých si poté vybral dvanáct nejbližších – apoštolů. Učil lidi, jak mají správně žít, aby dosáhli spásy, léčil a konal zázraky.¹¹

Nejprve vyučoval v synagogách (na což měl jako každý Žid právo), jeho učení a skutky jsou kladně hodnoceny téměř v celém spektru židovské

---

⁷ Bible: překlad 21. století. Vyd. 2. Praha: Biblion, 2009. 2275 s., [7] 1. ISBN 978-80-87282-06-9. S. 1256.

⁸ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. S. 20.

⁹ BENEDIKT XVI.. *Ježíš Nazaretský*. Překlad Daniela Blahutková. Vyd. 2. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008. 269 s. ISBN 978-80-87029-33-6. S. 21.

¹⁰ Bible: překlad 21. století. S. 1256.

¹¹ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. S. 20.

společnosti. To vše se mění s příchodem tzv. „galilejského jara“, kdy se u určité části společnosti, zejména u židovských saducejů a farizejů, objevují pochybnosti, o Ježíšově konání. Hlásají, že Ježíš porušuje zákon. Tato vlna nevolí vyvrcholila zatčením Ježíše a jeho ukřižováním na hoře Golgotě. Tuto událost si vyznavači křesťanství připomínají jako Velký pátek.¹²

Ježíš věděl, co ho čeká, tato skutečnost mu byla předem známa, a proto během poslední večeře pověřil okruh svým nejbližších, dvanácti apoštolů, aby ve jménu jeho samotného hlásali víru, vyzývali ke křtu a byli schopni dosvědčit jeho působení. V Novém zákoně se také objevuje zvěst, reflektující události z Ježíšova zatčení, podle které apoštolové neprojeví příliš hrdinství, jelikož se během zatčení rozutekli.¹³

Události, které následovaly po Ježíšově ukřižování, tzv. „velikonoční události“, jsou základním pilířem celého křesťanství. Ježíš po ukřižování vstává z mrtvých, je vzkříšen a následně se ukazuje svým apoštolům, se kterými tráví následujících čtyřicet dnů.¹⁴ Poté vystupuje na nebesa z hory Olivet.

V momentě, kdy Ježíš vystupuje na nebesa, začínají jeho příznivci hlásat, že to byl mesiáš – spasitel, vykupitel. To definitivně rozdělilo křesťanství a judaismus, jelikož toto tvrzení Židé odmítají. Židé na svého mesiáše pořád čekají. Křesťané dokonce převzali řecký výraz pro „mesiáše“ – christos a přetvořili jej v Ježíšovo příjmení – Kristus.¹⁵

---

¹² DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. S. 20.

¹³ Tamtéž. S. 21.

¹⁴ CHLUP, Radek, ed. a ANTALÍK, Dalibor. *Bůh a bohové: pojetí božství v náboženských tradicích světa: sborník přednášek na Ústavu filosofie a religionistiky FF UK*. 1. vyd. Praha: DharmaGaia, 2004. 195 s. ISBN 80-86685-42-X. S. 61.

¹⁵ KEENE, Michael a MIKEŠ, Petr, ed. *Světová náboženství*. Překlad Dušan Zbavitel. S. 88.

2.3. Bible

Bible je svatá kniha všech křesťanů. Jedná se o nejrozšířenější knihu na světě, která byla vydána téměř ve všech jazycích světa. Části Bible byly přeloženy celkem do 2261 jazyků. Kompletní Bible je k dispozici v 380 jazycích.

¹⁶ Výraz „Bible“ je odvozen z řeckého „biblia“, neboli knihy. ¹⁷

Bible je soubor textů, které jsou podle věřících posvátné. Proto se jí říká také Písmo svaté (či pouze Písmo) nebo také Kniha knih. Bible nemá jednoho výhradního autora, je souborem mnoha textů, sepsaných mnoha autory zhruba mezi 14. st. př. n. l. a 1. – 2. st. n. l. Bible je rozdělena do dvou částí na Starý a Nový zákon. Momentem, který tyto dvě části od sebe odděluje, je narození Ježíše Krista. Starý zákon reflektuje události, které se staly před Ježíšem, Nový zákon zachycuje období po jeho narození, Ježíšovo učení, skutky i smrt. ¹⁸

2.3.1. Starý zákon

Židovské nebo také hebrejské písmo, jak se Starému zákonu někdy říká, obsahuje celkem 39 knih, které se dále dělí na tři části, a tak tvoří bezmála tři čtvrtiny celé Bible. Události, které jsou ve Starém zákonu popisovány, se udály v zemích, které dnes nazýváme zeměmi Blízkého východu. Například v Sýrii, Libanonu, Egyptě, Iráku, Saudské Arábii nebo Jordánsku, především ale v Palestině, která tvoří část dnešního státu Izrael. ¹⁹

Prvních pět knih Starého zákona se nazývá Pět knih Mojžíšových, můžeme se ale také setkat s názvem Pentateuch nebo s hebrejským označením

---

¹⁶ KEENE, Michael a MIKEŠ, Petr, ed. *Světová náboženství*. Překlad Dušan Zbavitel. S. 98.

¹⁷ FLETCHER, R. A. *Kříž a půlměsíc: křesťanství a islám od Muhammada po reformaci*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2004. 140 s. Kolumbus; sv. 172. ISBN 80-204-1145-3. S. 11.

¹⁸ *Třikrát o bibli*. S. 7.

¹⁹ BOËLLE-ROUSSET, Cathy, CHEMLA, Chantal a RASTETTER, Nicole. *Klíč k náboženství: srovnání čtyř největších světových náboženství: [co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?]*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006. 158 s. Albatros In; 11. Klíč. Klub mladých čtenářů. ISBN 80-00-01679-6. S. 24.

tóra. Nejčastěji se ale setkáváme s názvy jednotlivých knih – Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri a Deuteronomium.²⁰

Stěžejním momentem první z Mojžíšových knih je stvoření světa. I od toho je odvozen její název – Genesis, neboli zrození, počátek. V této knize najdeme příběh o stvoření světa a člověka, ale také příběh o vyhnání prvních lidských bytostí z ráje nebo velmi známé vyprávění o dvou bratrech Kainu a Abelovi.²¹ Dalším z významných událostí, které tento spis líčí, jsou například potopa světa nebo stavba babylónské věže, kterou spojujeme se vznikem rozdílných národů a jazyků.²² Většina příběhů, které nalezneme v této knize, jsou vyprávění o životech izraelských praotců: Abrahama, Josefa, Jákoba a Izáka, které jsou vcelku populární i mimo křesťanskou obec pro svou srozumitelnost. Kniha Genesis končí smrtí Josefa v Egyptě.²³

Druhou z Mojžíšových knih je Exodus, neboli odchod, vyjití. Exodus navazuje na předchozí knihu Genesis. Hned v úvodu popisuje útisk Josefových a Jákobových potomků v Egyptě, a také zrození Mojžíše a jeho snahu přemluvit faraona k propuštění židovského lidu. Z důvodu počátečních neúspěchů Bůh seslal na Egypt tzv. „deset ran egyptských“, které spočívaly v deseti pohromách (žáby, komáři, mouchy, vředy, krupobití, kobylky, tma...).²⁴ Avšak pravděpodobně nejdůležitější částí druhé knihy tóry je přijetí boží smlouvy s židovským národem, na hoře Sinaji, která byla vytesána do deseti kamenných desek. Jedná se o Desatero božích přikázání, neboli deset zásad, kterými by se měl řídit každý křesťan, a jsou to následující.

1. Nebudeš věřit v jiného Boha.
2. Nevezmeš do úst jméno Boží nadarmo.
3. Pomni, abys den sváteční světil.

---

²⁰ Bible: překlad 21. století. S. 1-243.

²¹ Tamtéž. S. 4.

²² Tamtéž. S. 11.

²³ Tamtéž. S. 62.

²⁴ Tamtéž. S. 74.

4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho žil a dobře se ti vedlo na zemi.
5. Nezapomeneš.
6. Nesesmilníš.
7. Nepokradeš.
8. Nepodáš křivého svědectví.
9. Nepožádáš manželky bližního svého.
10. Nepožádáš statku bližního svého.²⁵

Třetí knihou tóry je Leviticus, jehož děj se odehrává během přijímání boží smlouvy na hoře Sinaji. Tento spis se zabývá především tematikou zákonů o přinášení obětí, zákonů čistoty, svatosti nebo slavením svátků.²⁶

Čtvrtá Mojžíšova kniha obsahově navazuje na předchozí knihy Exodus a Leviticus. Opět je zde popsána pout' Židů pouští, jako tomu bylo v Exodu a nalezneme zde i právní kodexy, jejichž tematika se objevila v knize Leviticus. Kromě toho nás seznamuje s výčty všech izraelských pokolení, nesoucí jména dvanácti synů Jákoba – od toho také název knihy Numeri.²⁷

Poslední, pátou, knihou tóry je Deuteronomium. Tato kniha sama o sobě děj nemá, je pouze rekapitulací předešlých knih. Nalezneme zde příběhy o odchodu Židů z Egypta, jejich pouti do země zaslíbené, přijetí zákona na hoře Sinaji. Tato kniha končí smrtí Mojžíše.²⁸

---

²⁵ <http://www.desetprikazani.cz/zneni-desatera-bozich-prikazani-a-jeho-lidska-varianta/>

²⁶ *Bible: překlad 21. století*. S. 140.

²⁷ Tamtéž. S. 146.

²⁸ Tamtéž. S. 243.

2.3.2. Nový zákon

Nový zákon byl sepsán mezi roky 50 a 120 n. l., a stejně jako Starý zákon je dílem několika autorů. Celkem čítá dvacet sedm kanonizovaných knih, z nichž pravděpodobně nejznámějšími jsou čtyři evangelia apoštolů Matouše, Marka, Lukáše a Jana. Také zde nalezneme soubor dvaceti jedna dopisů – tzv. epištol nebo knihu Zjevení. Nový zákon se týká výhradně postavy Ježíše Krista, jeho narození, života, skutků a jeho učení. Téměř všechny informace, které nám jsou známy o této osobě, pocházejí právě z evangelíí.²⁹

Pojem evangelium má původ v řeckém slově „euangelion“, což znamená „dobrá zpráva“ nebo také „radostná zvěst“. V Novém zákoně nalezneme celkem čtyři evangelia. V prvních třech z nich, tedy v evangelíích Matouše, Marka a Lukáše můžeme spatřovat podobné znaky. Těmto evangelíím se říká „synoptická“, z důvodu, že jsou psána podobným stylem a popisují podobné události. Můžeme v nich tedy najít informace týkající se života a působení Ježíše Krista, jeho činy, kázání, ale i Ježíšovu smrt, následné zmrtvýchvstání a nanebevzetí. Čtvrté evangelium – Janovo má značně rozdílný obsah. Tento spis líčí především tzv. „velikonoční události“, tedy konec života Ježíše Krista a události, které se staly po jeho smrti.³⁰

První knihou Nového zákona je první evangelium podle Matouše. Vzniklo zhruba mezi lety 58 a 70 n. l. v Palestině nebo Sýrii. Podle Nového zákona byl Matouš na rozdíl od Marka a Lukáše, jedním z Ježíšových učedníků, byl tedy očitým svědkem většiny událostí, které ve svém evangeliu popsal. Kdežto Marek i Lukáš byli mnohem mladší a osobně se se samotným Ježíšem nikdy nesešli. Matouš byl Žid, a proto ve svém evangeliu často cituje úryvky ze Starého zákona, aby přesvědčil čtenáře, že právě Ježíš je mesiášem, jehož příchod autoři textů Starého zákona předpověděli. Ve svém evangeliu Matouš popisuje pět

---

²⁹ *Slovo na cestu: moderní překlad Nového zákona pro třetí tisíciletí*. 1. vyd. Praha: International Bible Society v nakl. Luxpress, 2000. 432 s., [6] s. obr. příl. ISBN 80-7130-088-8. S. 7.

³⁰ Tamtéž. S. 7.

významných kázání Ježíše: Kázání na hoře, pověření učedníků, podobenství o Božím království, praktické rady učedníkům a kázání o budoucnosti světa.³¹

Následuje evangelium podle Marka, které vzniklo v Římě mezi roky 64 a 68 n. l. Marek byl pouze spolupracovníkem apoštola Pavla, který patřil do úzké skupiny dvanácti Ježíšových učedníků. Ve svém díle se věnuje především skutkům Ježíše Krista, ve snaze dokázat, že Ježíš je skutečně božím poslem, jelikož má moc zázračně uzdravovat a přemáhat utrpení a smrt. Podobně se Marek věnuje posledním týdnům Ježíšova života, jeho smrti a zmrtvýchvstání, opět s cílem ukázat, že Ježíš nad smrtí zvítězil.³² Lukáš byl lékař, který doprovázel apoštola Pavla na několika misiích, následně s ním zůstal v Římě, poté, co byl Pavel uvězněn. V jeho evangeliu nalezneme události týkající se působení Jana Křtitele, historické momenty tehdejší doby a nejvíce se ze všech evangelistů zabývá narozením Ježíše.³³ Poslední z evangelií je Janovo, a jak jsem již zmínila, od předchozích se v mnohém liší. Janovo evangelium bylo sepsáno v Efezu mezi lety 90 a 95 n. l., tedy mnoho let po Ježíšově smrti. Stejně tak jako Matouš, i Jan se znal s Ježíšem osobně. Dokonce lze říci, že měli společně s apoštoly Jakubem a Petrem výsadní postavení. Jan Ježíše popisuje jako Boha, který přišel v lidské podobě na tento svět, stejně tak Lukáš, představuje Ježíše ne jako významnou osobnost, ale jako syna Božího. Myšlenku svého díla shrnul v jeho závěru: „ *To, co je zapsáno, stačí, abyste uvěřili, že Ježíš je Kristus, Boží Syn a aby se vám v něm otevřel věčný život.* “³⁴

---

³¹ *Slovo na cestu: moderní překlad Nového zákona pro třetí tisíciletí.* S. 8.

³² Tamtéž. S. 61.

³³ Tamtéž. S. 98.

³⁴ Tamtéž. S. 152.

3. ISLÁM

3.1. Historie Islámu

Původ nejmladšího z velkých monoteistických náboženství, islámu, je možné hledat na západě Arabského poloostrova. Začalo se utvářet v 7. století n. l. Klíčovou postavou, která je s islámem spojována, je prorok Mohamed, pocházející z rodu Hášimovců, který byl součástí kmene Kurejšovců. Tomu se podle jeho slov zjevil anděl Gabriel a zvěstoval mu, že je poslem Alláha, který ho poslal na svět, aby tlumočil jeho vůli. Zhruba od roku 610, kdy byl v Arábii rozšířen polyteismus, Mohamed předstupuje v Mekce před lid a pokouší se Araby obrátit k islámské víře. Islám je vyznáním víry v jednoho jediného Boha.³⁵

„Není božstva kromě Něho a On je ten, jenž život i smrt dává. Věřte tedy v Boha a posla Jeho, proroka neučeného, jenž věří v Boha a Jeho slova, a následujte jej.“ (súra 7:158)

I přes veškeré Mohamedovo úsilí je odezva na nové náboženství velmi malá, dokonce vyvolává nevoli u bohatých kupců. I proto je Mohamed roku 622 z Mekky vykázán. Toto datum je pro Araby velmi významné. Považují ho za počátek islámského letopočtu – tzv. hidžru. Nové útočiště nachází i s malou skupinkou svých učenců v Medíně, kde dokončuje své učení. Teprve zde je jeho poselství uvítáno a přijato. V Medíně se skupina Mohamedových stoupců rozrostla, dokonce víru přijalo místní obyvatelstvo. Po vytvoření společenství vyhlásil prorok Mohamed džihád – tzv. svatou válku. Roku 630 vedl Mohamed úspěšné válečné tažení proti Mekce.³⁶

O dva roky později, tedy roku 632, prorok Mohamed náhle umírá. V této době už je většina kmenů Arábie sjednocena pod islám. Jeho dva žáci,

---

³⁵ MENDEL, Miloš. *Džihád: islámské koncepce šíření víry*. Vyd. 2., rozš. V Brně: Atlantis, 2010. 354 s. ISBN 978-80-7108-316-0. S. 39.

³⁶ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. S. 49.

Abú Bakr a Umar, se tímto stávají jeho nástupci. Smrtí Mohameda se šíření islámu nezastavilo, naopak islám překračuje arabská území, a šíří se do Egypta a Persie, dále pak do Afriky a Španělska.³⁷ Po Mohamedově smrti bylo nutné shromáždit jeho učení, a proto jeho následovníci a žáci sepsali posvátnou knihu Korán (Vyprávění).³⁸

Korán, v arabštině al-Qur'án, je pro muslimy slovem božím – absolutním, neomylným, o kterém se nepochybuje. Korán se dělí na kapitoly – súry, kterých je 114. Každá z nich se dělí na verše – tzv. áje. V Koránu jsou súry, až na několik výjimek, řazeny podle délky a začínají slovy: „*Ve jménu Alláha, milosrdného, slitovného...*“³⁹ Texty Koránu se dělí do čtyř okruhů podle jejich obsahu na: věci víry, kultovní předpisy, morální záležitosti a vztahy mezi lidmi.

Korán není jedinou posvátnou knihou islámu. Další je kniha Hadith (Tradice). V této knize nalezneme informace o životě Mohameda, o jeho činech, ale také o samotných počátcích Islámu. Důležitou částí Tradice je i tzv. Sunna (Příklad). Sunna je jakýsi návod na to, jak by se měli chovat slušní muslimové.⁴⁰ Pro muslimy platí pevně daný kodex, kterým se musí řídit ve svém každodenním životě. Spojením určitých částí posvátné knihy Koránu a Sunny vzniká tzv. Šarí'a. Jedná se o zákoník, který popisuje správné jednání ve všech životních situacích. Tímto daným kodexem by se měl řídit každý počestný muslim.⁴¹

---

³⁷ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. S. 51.

³⁸ Tamtéž. S. 51.

³⁹ *Vznešený Korán: komentářem a rejstříkem opatřený překlad významu do jazyka českého*. Překlad Ivan Hrbek a Josef Procházka. Vyd. 1. V Praze: AMS ve spolupráci s TWRA, 2007. 760 s. ISBN 978-80-902419-4-7. S. 19.

⁴⁰ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. S. 51.

⁴¹ Tamtéž. S. 51.

3.2. Prorok Mohamed

Jednou z nejzákladnějších a nejvýznamnějších osob islámského náboženství je bezesporu Alláhův prorok Mohamed. Ten byl poslán na zem, aby zde šířil islámskou víru. Posel Alláha se narodil dvanáctého dne měsíce rabí al-awwal roku cca 570 n. l. v arabském kmeni Kurajšovců.⁴² V té době byla Mekka významným obchodním městem. Svou strategickou polohu město získalo také díky podzemní vodě, která zde byla nalezena. U vodního pramene se již v minulosti scházeli poutníci a beduíni, kteří toto místo uctívali i z důvodu, že zde stála velmi stará žulová stavba ve tvaru krychle – tzv. Ka'ba. Kolem této svatyně bylo kmenem Kurajšovců vystavěno trvalé osídlení.⁴³ Na území Arábie byl v té době, tedy zhruba v 5. – 6. století n. l., velmi rozšířen polyteismus s prvky primitivních náboženství. Jako příklad můžeme uvést totemismus nebo fetišismus. Tento trend přetrvával až do doby Mohamedova zjevení.⁴⁴

Když se Mohamed narodil, svolal medínské obyvatele jakýsi Žid, který jim řekl: „Tuto noc vyšla hvězda, pod níž se narodil Prorok.“⁴⁵ Mohamedovo dětství nebylo příliš šťastné – ještě před jeho narozením zemřel jeho otec Abdulláh, významný obchodník. O svou matku Amínu přišel, když byl ještě malé dítě, a stal se tak sirotkem. Proto se o něj začal starat jeho dědeček, později získal Mohameda do péče jeho strýc Abú Tálib. Malý Mohamed se svým strýcem absolvoval obchodní cesty, dokonce se zúčastnil i bitvy.⁴⁶ Ve věku dvaceti pěti let se Alláhův prorok oženil. Za svou ženu pojal bohatou obchodnici Chadídžu. Ta se stala matkou všech Mohamedových dětí, kromě Ibráhíma.⁴⁷

---

⁴² IBN ISHÁK, Muhammed. *Muhammad: život Alláhova proroka*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2009. 230 s. ISBN 978-80-7335-184-7. S. 5.

⁴³ ARMSTRONG, Karen. *Islám*. V Praze: Sloart, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7391-155-3. S. 39.

⁴⁴ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. S. 49.

⁴⁵ IBN ISHÁK, Muhammed. *Muhammad: život Alláhova proroka*. S. 5.

⁴⁶ Tamtéž. S. 15.

⁴⁷ Tamtéž. S. 18.

K prvnímu zjevení došlo, když bylo Mohamedovi zhruba 40 let, v jeskyni na hoře Hírrá, nedaleko města Mekka.⁴⁸ Byl přesvědčen, že mu tato zjevení sesílá jediný Bůh a ponouká ho, aby vystoupil mezi lidmi jako prorok.⁴⁹ Z počátku jeho proroctví uvěřila jen malá skupinka věřících. Postupem času dochází ke střetu Mohamedových přívrženců s qurajšovskými obyvateli Mekky. Z tohoto důvodu začal Mohamed uvažovat o odchodu ze svého rodného města. Roku 620 navázal styky s několika obyvateli města Medína, kam také roku 622 odešel. Tento rok se stal pro muslimy velmi významným milníkem, který nazývají „hidžra“ a je to počátek muslimského letopočtu.⁵⁰

Od této chvíle se Mohamed stává vladařem, avšak necítil se jím být, sám o sobě hovořil jako o Prorokovi či o Poslu Božím. V březnu roku 632 Mohamed koná tzv. „Pouť na rozloučenou“ a 8. června roku 632 Mohamed umírá.⁵¹

---

⁴⁸ BAHBOUH, Charif, FLEISSIG, Jiří a RACZYŃSKI, Roman. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008. 366 s. ISBN 978-80-86149-48-6.. S. 203.

⁴⁹ Tamtéž. S. 203.

⁵⁰ Tamtéž. S. 203.

⁵¹ Tamtéž. S. 204.

3.3. Korán

Korán je posvátnou knihou islámu, která byla dokončena okolo roku 650.⁵² Impulzem k jejímu vytvoření se stala smrt proroka Alláha – Mohameda. V tu dobu se Mohamedovi následovníci pokoušeli shromáždit Mohamedovo učení, a díky tomu Korán vznikl.⁵³ Korán, nebo také al-Qur´án, v arabštině znamená ‘přednášet’ nebo ‘vyprávění’. Je to text, o kterém můžeme říci, že je nejčastěji předčítaným posvátným textem, dokonce i nejčastěji nazpaměť se učeným textem.⁵⁴ Texty Koránu se dělí na sto čtrnáct kapitol – tzv. súr. Každá z nich se dělí na verše – tzv. áje. Jednotlivé sóry nejsou řazeny dle toho, jak se Mohamedovi zjevily, ale podle rozkazu třetího chalífy Uthmána byly, až na výjimku první z nich - Fátihy, seřazeny podle jejich délky.⁵⁵ Sóry se také dělí na medínské a mekkánské, ty následně historikové a teologové rozdělují do tří období.⁵⁶ Každá kapitola, súra, je pojmenovaná podle jejího námětu. Například v druhé, mimo jiné nejdelší súře, nalezneme příběh, ve kterém Mojžíš žádá lid, aby obětoval krávu, a proto název druhé kapitoly nese název ‘Kráva’.⁵⁷ Ovšem nejdůležitější a nejznámější ze všech súr je první z nich. Súra al-Fátiha. Tu pobožní věřící odříkávají podle jejich víry pětkrát denně.⁵⁸

---

⁵² RODRIGUEZ, Jarbel, ed. *Muslim and Christian contact in the Middle Ages: a reader*. North York: University of Toronto Press, [2015], ©2015. xiv, 440 stran. Readings in medieval civilizations and cultures XVIII. ISBN 978-1-4426-0819-1. S. xii.

⁵³ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. S. 51.

⁵⁴ KEENE, Michael a MIKEŠ, Petr, ed. *Světová náboženství*. Překlad Dušan Zbavitel. S. 128.

⁵⁵ Tamtéž. S. 128.

⁵⁶ BAHBOUH, Charif, FLEISSIG, Jiří a RACZYŃSKI, Roman. *Encyklopedie islámu*. S. 146.

⁵⁷ KEENE, Michael a MIKEŠ, Petr, ed. *Světová náboženství*. Překlad Dušan Zbavitel. S. 129.

⁵⁸ Tamtéž. S. 129.

3.4. Pět sloupů víry

Islám je vybudován na tzv. pěti sloupech víry, které pro muslimy znamenají totéž, co pro křesťany jejich desatero. Prvním sloupem je víra v jediného boha – Alláha a jeho proroka Mohameda (Šaháda).

Druhým je modlitba (Salát). Muslimská víra stanovuje, že se věřící musí modlit pětkrát denně. Za úsvitu, v poledne, odpoledne, po západu slunce a večer. Před samotnou modlitbou je muslim povinen projít rituální očištěnou těla.⁵⁹ Třetím sloupem muslimské víry je půst (Sawm). V samých počátcích islámu byly půsty Mohamedem rozloženy rovnoměrně během celého roku. Touto částí se prorok Mohamed nejspíše inspiroval v křesťanství či judaismu. Avšak po neshodách s židovskými obcemi Mohamed soustředil všechny půsty do jednoho měsíce. Tímto měsícem půstu, tzv. ramadánem, je devátý měsíc muslimského lunárního kalendáře. Na tento rok ramadán připadá na měsíc od 7. 6. 2016 do 6. 7. 2016. Během ramadánu platí přísný zákaz jídla a pití, kouření a pohlavního styku od východu do západu slunce. Od povinností spojených s ramadánem jsou vždy osvobozeni nemocní lidé či poutníci.⁶⁰

Čtvrtým sloupem je dobročinnost a včasné placení daní (Zakát). Každý správný muslim by měl vyčlenit ze svého příjmu částku pro chudé. Určitá částka je také pravidelně odváděna církvi. Pravý muslim by měl mít v pořádku všechny své finanční závazky.⁶¹ Pátým sloupem muslimské víry je tradiční pouť do svatého města – Mekky. Tu by měl správný věřící vykonat alespoň jednou za život. Tento bod víry navazuje na staroarabskou tradici, s poutí do Kaaby. Cestu do Mekky jsou povinni konat pouze ti věřící, kteří na tuto pouť mají dostatek financí a fyzických sil. Pokud se muslim rozhodne pouť nekonat, má možnost se z tohoto závazku vykoupit.⁶²

---

⁵⁹ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. S. 53.

⁶⁰ KŘÍKAVOVÁ, Adéla, MENDEL, Miloš a MÜLLER, Zdeněk. *Islám: Ideál a skutečnost*. Vyd. 1. Praha: Panorama, 1990. 367 s. Pyramida. ISBN 80-7038-012-8. S. 108.

⁶¹ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. S. 54.

⁶² Tamtéž. S 54.

4. KŘESŤANSTVÍ A ISLÁM

4.1. Islámský pohled na křesťanství

Islám je náboženstvím mladším než je křesťanství, a proto lze očekávat reflektování samotného křesťanství, či osob s ním spojeným v islámské nauce. Mohamed uznal proroky ze Starého a Nového zákona, ale současně obvinil Židy a křesťany z falsifikace jejich poselství. Mohamed také nerozlišuje jednotlivá evangelia, pojímá je jako jeden celek, který označuje pojmem „indžil“. Jedná se o knihu, která byla seslána Alláhem Ježíši (Isovi), čímž se odchyluje od historických skutečností, neboť „evangelium“ znamená radostnou zvěst. Takto pojmenovali první křesťané spisy Nového zákona, ve snaze vyjádřit jejich obsah.⁶³ Pod jménem Isa se v Koránu skrývá postava Ježíše Krista. Podle tvrzení muslimů je Ježíšovo pravé jméno Isa ibn Mariam, které Mohamed použil v tomto posvátném textu. Mohamed o Ježíšovi hovořil velmi často. Chápal ho jako paralelu ke své vlastní osobě. Dle Koránu v jednom ze svých kázání Ježíš dokonce ohlásil nadcházející příchod Mohameda. Zázraky, které Ježíš konal, muslimové obecně uznávají. Co však odmítají, je Ježíšova mučednická smrt na kříži. V Koránu se praví, že namísto Ježíše byla ukřižována jiná osoba, kterou měl být údajně Jidáš.⁶⁴ Důvodem, proč muslimové neuznávají mučednickou smrt, je obecně jejich pojetí proroků. Ježíš, stejně tak jako Mohamed, měl úspěch u lidí, oba se setkávali i s odpůrci svých poselství, mnohdy byli považováni za kouzelníky, nikdy ale nesměli prohrát. Toto pašijové utrpení by nabývalo smyslu pouze v případě, pokud by se jednalo o vykoupení. To je ovšem pojem a teologická kategorie, kterou muslimové neznají.⁶⁵

---

⁶³ LHOŤAN, Lukáš. *Ježíš Kristus a islám, aneb, Islám a jeho vztah k Ježíši a křesťanství*. Vyd. 1. V Pstruži: Lukáš Lhoťan, 2014. 77 s. ISBN 978-80-904932-4-7. S. 15.

⁶⁴ KÜNG, Hans a ESS, Josef van. *Křesťanství a islám: na cestě k dialogu*. Překlad Jiří Hoblík a Luboš Kropáček. S. 140 – 141.

⁶⁵ Tamtéž. S. 141.

Nicméně skutečnosti popisované Mohamedem se zcela neshodují s těmi historickými. Podle Koránu byl Ježíš Žid, jehož matkou byla Marie, sestra Árona, což byl bratr Mojžíše. Mohamed se tedy domníval, že Mojžíš a Áron byli Ježíšovi strýcové. K tomuto omylu zřejmě došlo kvůli Mohamedově neznalosti některých podrobností v biblických textech, ve kterých si mohl splést Marii z příběhů o Áronovi a Mojžíšovi s Marií, skutečnou matkou Ježíše Krista. Z tohoto nedorozumění se ještě muslimští apologeti pokusili vybruslit tvrzením, že se jedná pouze o metaforu, avšak nesouhlasilo mnohem více faktů, například Korán se vůbec nezmiňuje o Josefovi – manželovi Marie. V textech se Mohamed zmiňuje o Marii jako o svobodné matce. Dalším příkladem Mohamedovy neznalosti je, že si při líčení křesťanů ani nebyl vědom skutečnosti, že se Římská říše rozpadla. Vše tedy nasvědčuje tomu, že Mohamed překroutil historická fakta.⁶⁶ Mohamed dále nebere v potaz rozdělení na Východořímskou a Západořímskou církev. Obě je spojil v jednu, kterou označuje pojmem ar-Rum (tento výraz můžeme přeložit jako Římané nebo také Byzantici). U Mohameda lze během jeho života spatřovat určitý posun ve vztahu ke křesťanům. Zpočátku křesťany oslavoval jako správné věřící, kteří jsou dokonce hodni následování, ale v průběhu času se jeho pohled na křesťany změnil až v nepřátelský. Křesťany viděl jako nepřátele Alláha a lstivé pokrytce.⁶⁷ Islám ve své podstatě křesťany toleruje, ale příliš je nerespektuje. Dle islámské tradice Mohamed ustanovil pojetí Boha i posvátné zákony, které jsou pevně dané a neměnné, a zrušil tím ustanovení daná předchozími proroky.

Soužití těchto dvou kultur tedy nebylo vyloučeno, ale mělo svá pevně daná pravidla. Podle islámského práva šaría byli křesťané nuceni nosit výrazné oblečení, byli vyloučeni z veřejných úřadů, nebylo jim dovoleno

---

⁶⁶ LHOŤAN, Lukáš. *Ježíš Kristus a islám, aneb, Islám a jeho vztah k Ježíši a křesťanství*. S. 23-24.

⁶⁷ Tamtéž. S. 17-19.

vystavět si kostel vyšší než mešitu, křesťan také nemohl svědčit u soudu proti muslimovi.⁶⁸

4.2. Islám o Ježíši Kristu

V Koránu není život Ježíše Krista příliš podrobně popsán. Většina textů pojednávajících osobě Ježíše se týká buďto jeho dětství nebo jeho matky Marie. Po té je dokonce pojmenována jedna ze súr, konkrétně devatenáctá, ve které Mohamed píše o Ježíšově dětství. Tuto tematiku nacházíme i druhé súře s názvem Kráva, ve které se hovoří o Ježíšovi jako o „slovu, které od Alláha pochází“, i o jeho skutcích, kterak vytvořil z hlíny ptáčky a vdechl jim život. Mohamed také v Koránu popisuje, že Alláh poslal Ježíše, aby dovolil Židům část toho, co jim bylo Alláhem předtím zakázáno.⁶⁹

Velmi významným bodem křesťanství je již od počátku mučednická smrt Ježíše Krista na kříži, což je historicky potvrzená událost. Ukřižování Ježíše však islám rezolutně odmítá. V Koránu je popsáno, že Ježíš ukřižován nebyl. Namísto něho byl zabit jeden z Ježíšových učedníků, který se sám dobrovolně nabídl a Alláh mu dal podobu Ježíše.⁷⁰

Rozsáhlejší sbírku poznatků o Ježíšově životě v Koránu nenalezneme. Je to z toho důvodu, že Mohamed nepovažoval křesťany za významné protivníky, proto neměl potřebu věnovat jim v Koránu více prostoru.

---

⁶⁸ LHOŤAN, Lukáš. *Ježíš Kristus a islám, aneb, Islám a jeho vztah k Ježíši a křesťanství*. S. 16.

⁶⁹ Tamtéž. S. 30 – 31.

⁷⁰ Tamtéž. S. 34.

4.3. Ježíšův Bůh versus Mohamedův Alláh

Tuto problematiku můžeme označit za lehce ožehavou, jelikož je to velmi kontroverzní část vztahu křesťanů a muslimů. Jisté náznaky podobnosti těchto dvou postav existují. Mnozí lidé se i dnes mylně domnívají, že Bůh popsáný Ježíšem je tatáž osoba, kterou popsal Mohamed pod označením Alláh. Mnozí tuto myšlenku dokládají závěry druhého vatikánského koncilu z let 1962 – 1965, ze kterých by mělo údajně vyplývat, že Ježíšův Bůh a Mohamedův Alláh jsou si rovni. Jedná se však o zkreslený výklad.⁷¹

Dlouhá staletí teologové zaujímali stanovisko, že popis Boha jako Alláha v Koránu není v souladu s Novým i Starým zákonem. V několika posledních desetiletích se však objevuje teorie tzv. „abrahámovských náboženství zahrnující křesťanství, islám a judaismus, a která mimo jiné tvrdí, že Bůh v Bibli a v Koránu představují jednu osobu. Většina teorií se však přiklání k verzi, že se nejedná o totéž, jelikož vyobrazení Boha Ježíšem a proroky neodpovídá popisu Alláha v Koránu.

S tímto tvrzením se ztotožňuje například i muslimská církev Ústředí muslimských náboženských obcí a Islámská nadace v Praze, která nepovažuje slovo Bůh za přesné označení „Jediného, Věčného Stvořitele, Pána všech světů“. Nejpřesnějším označením je Alláh.⁷²

---

⁷¹ LHOŤAN, Lukáš. *Ježíš Kristus a islám, aneb, Islám a jeho vztah k Ježíši a křesťanství*. S. 44.

⁷² Tamtéž. S. 45.

4.4. Korán a Desatero

Korán také navazuje na křesťanské Desatero a parafrázuje jej. Texty nejsou ucelené, jako je tomu v Bibli, ale objevují se napříč celým Koránem. Pro ukázkou významné podobnosti mezi Desaterem a texty Koránu uvádím následující příklad. Deváté pravidlo Desatera praví: „Nevydáš proti svému bližnímu křivého svědectví“. V Koránu se o této záležitosti uvádí:

„Kdo se dopustí chyby nebo hříchu a potom z toho obviní nevinného, dopouští se tím osočování a hříchu zjevného.“ (súra 4:112) „Vy, kteří věříte! Buďte vytrvalí ve spravedlnosti, svědčíte-li před Bohem, byť i to bylo proti vám samým či rodičům anebo blízkým příbuzným a ať jedná se o bohaté či chudé, vždyť Bůh je ochráncem obojích! Nenásledujte tedy vášně své před spravedlností! A jestliže ji zkřívíte anebo od ní uhnete, tedy Bůh je dobře zpraven o všem, co děláte.“ (súra 4:135)

Ve většině případů se pravidla popsaná v Desateru shodují s Koránem. Někdy jsou v Koránu pravidla upřesněna. K tomuto dochází například u čtvrtého přikázání: „Cti otce svého i matku svou.“ Korán v tomto případě rozepisuje situaci, kdy je možno neuposlechnout svých rodičů, pokud by odvraceli své děti od víry. Nadále se však děti musí chovat ke svým rodičům s úctou. Zároveň řeší i situaci dospělých dětí, které by se měly o své rodiče postarat v případě nemoci či ve stáří.⁷³

Naopak jedna z rozdílností se nachází v přikázání „nezabiješ“. V Koránu se nachází výjimka, kdy tak člověk smí činit. Tato výjimka nastává v případě sebeobrany, zároveň je do této kategorie zahrnutý trest smrti. Stejným způsobem Korán uvažuje o pomstě. Tzv. krevní msta nesmí přesáhnout mez spáchaného zločinu.

---

⁷³ *Vznešený Korán: komentářem a rejstříkem opatřený překlad významu do jazyka českého.* Překlad Ivan Hrbek a Josef Procházka. S. 317.

5. KŘESŤANSTVÍ A ISLÁM V HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH

Brzy po vzniku několika prvních center v Arábii, se začínal islám rozšiřovat i do vzdálenějších území Blízkého východu a Evropy. Do jaké míry byla tato expanze plánována samotným Mohamedem, se můžeme jen dohadovat. Po jeho smrti totiž hrozil rozpad arabských kmenů, a proto tato idea byla zřejmě nejlepším řešením, jak odvést energii. Ač podnikali arabští nomádi nájezdy do Sýrie a Iráku dlouhá staletí, nyní byla situace obzvláště příznivá. Byzanc se společně s Íránem vyčerpaly válkami, které mezi sebou vedly, navíc Byzanc musela řešit i vnitrostátní problémy pro svou nepřilíživě šťastnou náboženskou politiku. Expanze se dovršila během necelého století, během kterého islám ovládnul území Blízkého východu včetně Palestiny, Sýrii, Egypt a severní Afriku.⁷⁴

K první vlně expanze dochází v první polovině 7. století. Toto šíření islámu probíhalo násilnou formu a během něho bylo křesťanské obyvatelstvo severní Afriky „obráceno“ k islámu. K největšímu rozkvětu islámu dochází v 9. století za vlády dynastie Abbásovců.⁷⁵ Jedním významných válečných konfliktů křesťanství a islámu byly tzv. křížové výpravy. Ty byly vyhlášeny papežem proti muslimům, pohanům a kacířům, zároveň jejich důvodem bylo i získání ztracených křesťanských míst v Palestině. Poté, co v roce 1299 vznikla Osmanská říše, islám znovu expanduje do Evropy, kde obsazuje území Balkánského poloostrova. V roce 1492 vrcholí tzv. reconquista, neboli zvonu dobytí Španělska.⁷⁶

---

⁷⁴ KÜNG, Hans a ESS, Josef van. *Křesťanství a islám: na cestě k dialogu*. Překlad Jiří Hoblík a Luboš Kropáček. S. 63.

⁷⁵ Kropáček, Luboš, zápis přednášky na KTF. Online <https://cejsk.signaly.cz/0710/strucne-dejiny-islam>

⁷⁶ Tamtéž.

5.1. Španělsko pod nadvládou Arabů

Celá epocha neúnavných bojů na Pyrenejském poloostrově, trvající bezmála 700 let, začíná roku 711, kdy dochází k vylodění sedmnáctitisícového vojska. To se utkalo u Guadalete s Vizigóty, v čele s králem Rodrichem, kteří mu podlehli. Na počátku osmého století Maurové dobývají Iberský poloostrov, a postupem času si podmaňují většinu území. Jako Maurové byli označováni muslimové pocházející původně ze severní Afriky. Od roku 718 tedy Pyrenejský poloostrov, kromě části patřící Vizigótům, spadá pod arabskou nadvládu. Významnou bitvou, která se odehrála roku 732, byla bitva zvaná u Poitiers, ve které se Arabům postavil franský král Karel Martel, který nad muslimy zvítězil. Tímto vítězstvím byla zároveň dána hranice mezi muslimy okupovaným Španělskem a křesťanskou Evropou.⁷⁷

Roku 749 proběhla v Arabské říši revoluce, během které svrhli Abbásovcí vládnoucí dynastii Umajjovců. Díky přesunutí hlavního města z Damašku do Bagdádu, se španělská provincie stala samostatným islámským státem. Po smrti místodržícího Abí Ámira al-Mansúra, dochází roku 1031 k rozpadu chalífátu. Území se rozpadlo na malé státy, které byly nuceny čelit křesťanským výbojům. Prvním velkým centrem, které padlo do rukou křesťanů roku 1085, bylo Toledo. Muslimové tedy nechali povolát almorávidského panovníka z Maroka, Júsufa ibn Tašfina, který do roku 1102 se svou armádou získal zpět většinu území. Mocenské boje ovšem na Pyrenejském ostrově neustávaly, Andalusie ztrácí své síly, zvláště po prohrané bitvě proti spojenému křesťanskému vojsku roku 1212. V polovině 13. století je posledním muslimským státem na území Španělska Granada, která padla roku 1492 a tímto momentem končí muslimská nadvláda ve Španělsku.⁷⁸

---

⁷⁷ HÁJKOVÁ, S. Španělsko pod nadvládou Arabů. Diplomová práce, 2013. S. 9

⁷⁸ WHEATCROFT, Andrew. *Nevěřící: střety křesťanstva s islámem v letech 638-2002*. Překlad Miroslav Košťál. S. 118.

5.2. Křesťanství a islám v dobách křížových výprav

Situace v křesťanské Evropě byla v době před křížovými výpravami velmi vyhrocená, jelikož vznikl spor mezi církví a světskou mocí, konkrétně mezi papežem a císařem Svaté říše římské, který vešel do dějin pod pojmem „boj o investituru“. Důvodem tohoto konfliktu byla snaha církve vymanit se ze závislosti na panovníkovi, při volbě nového papeže a dalších církevních úřadů.⁷⁹ Tento spor byl ukončen v roce 1122 dohodou, na papežský stolec nastoupil Urban II., který mimo jiné proslul vyhlášením první křížové výpravy.⁸⁰ Další velmi důležitou událostí na pozadí křesťanské Evropy v 11. století, byly neshody západních křesťanů, jejichž centrem byl Řím a východních ortodoxních křesťanů, s centrem v Konstantinopoli. Tyto dva tábory se rozešly v otázce Boží trojice. Vyvrcholení této situace nastalo roku 1054, kdy došlo k tzv. schizmatu, neboli rozdělení církve na dvě větve; západní, katolickou, a východní, pravoslavnou.⁸¹

První křížová výprava byla vyhlášena na koncilu v Clermontu, roku 1095, papežem Urbanem II. Cílem mělo být osvobození křesťanských posvátných míst, v popředí Jeruzaléma, od muslimů. Celkově byla tato výprava úspěšná, křižáci dobyli Nikiaiu, Kilikii, Edessu a Antochitii. V červenci 1099 byl úspěšně dobyt i Jeruzalém. Vlivem silné propagandy ze strany západních kazatelů, křižáci vnímali muslimy jako nevěrce, které je třeba zabít, ve jménu Boha. To vedlo až k fanatickému jednání křižáckého vojska a mnoha masakrům muslimů.⁸² Tuto výpravu lze celkově označit za nejúspěšnější, jelikož díky ní vznikly čtyři křižácké státy – hrabství Edessa, knížectví Antichotie, Tripoliska a Jeruzalémské království.⁸³

---

⁷⁹ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2013. 404 s. Historické myšlení; sv. 63. ISBN 978-80-257-0933-7. S. 14.

⁸⁰ TYERMAN, Christopher. *Svaté války: dějiny křížových výprav*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 1041 s., [32] s. obr. příl. ISBN 978-80-7422-091-3. S. 16-17.

⁸¹ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. S. 14 – 15.

⁸² TYERMAN, Christopher. *Svaté války: dějiny křížových výprav*. S. 127-129.

⁸³ MACEVITT, Christopher Hatch. *The crusades and the Christian world of the East: rough tolerance* [online]. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, ©2008. The Middle Ages series [cit. 2016-08-09]. S. 59-61.

Ne všechna území si křesťané udrželi. Jako první přišli o hrabství Edessa, které podlehl mosulskému atabegovi, Imádu ad-Dín Zengímu, který se tímto počinem stal muslimským hrdinou a započal s vyháněním křižáckých vojsk.

Druhá kruciáta byla vyhlášena papežem Evženem III., za účelem udržení vydobytých území. Této výpravy se tentokrát účastnili i francouzský král Ludvík VII. a německý panovník Konrád III.⁸⁴ Tuto výpravu od začátku provázely velké problémy. Znovuzískání hrabství Edessa se ukázalo jako zbytečné, a proto se zájem křižáckých vojsk obrátil k Damašku. Tato vojenská akce se uskutečnila roku 1148 a skončila naprostým debaklem pro křižáky. Během výpravy také došlo k znovu ovládnutí Jeruzaléma muslimy. Neúspěch druhé výpravy vyvolal v křesťanské Evropě velký šok. Z důvodu finančních problémů, byl dokonce zaveden tzv. Saladinův desátek, který měl zajistit dostatek financí k pořádání dalších výprav.⁸⁵

Cílem v pořadí již třetí křížové výpravy, bylo samozřejmě znovuzískání Jeruzaléma. Tato výprava probíhala v letech 1189 – 1192, a do jejího čela se postavili tři nejvýznamnější evropští panovníci své doby – Fridrich I. Barbarossa, Filip II. August a Richard I. Lví Srdce, který v tomto tažení proslul svými diplomatickými jednáními s již zmiňovaným vojevůdcem Saladinem. Mnohdy je tato výprava označována za duel těchto dvou mužů, reprezentujících na jedné straně křesťanství, na druhé straně islám. Právě tato jednání také poukazují na značný posun ve vnímání muslimů jako bezvěrců, kteří zasluhují pouze smrt, když vzpomeneme tuto rétoriku první křížové výpravy.⁸⁶

Do čela čtvrté křížové výpravy nechal tehdejší papež Inocenc III. postavit opět zavázané šlechtice, jelikož nabyt přesvědčení, že za neúspěchy posledních dvou výprav, stojí neshody mezi zúčastněnými králi. Z důvodu finančních problémů se hned v počátku stali křižáci zcela závislí na pomoci Benátčanů, kteří

---

⁸⁴ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. S. 119 – 121.

⁸⁵ Saladin byl vojenský velitel, který dobyl zpět Jeruzalém.

⁸⁶ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. S. 177.

je využili ke splnění svých vlastních zájmů. Nejprve křížáckou armádu poslali dobýt přístav Zadar, následně do Konstantinopole. Kvůli konfliktům s císařem Alexiem IV. došlo k jejímu obléhání a následnému dobytí.⁸⁷

Pátá křížová výprava byla vyhlášena na čtvrtém lateránském koncilu, papežem Inocencem III., a zamířila do Egypta, kde se křížácké armádě podařilo dobýt pevnost v Dammietu. Egypt byl v očích křížáků strategickou polohou, jelikož skrze něj se jim měla otevřít cesta do Jeruzaléma. Na rozkaz papežského legáta Pelagia, křížáci postupovali dále do Egypta. Během své cesty však byli obklíčeni, což mělo za následek selhání celé páté kruciáty.⁸⁸

Klíčovou postavou šesté výpravy byl bezpochyby štaufský císař Fridrich II. Ten se již roku 1215 zavázal k účasti v křížáckých taženích, avšak zájmem papeže Inocence III. byl, aby výprava nebyla vedena světskou mocí. Roku 1225 se sepsala další dohoda, ve které se Fridrich zavazuje k tažení do Svaté země roku 1227. Kvůli nemoci byl však donucen tažení pozastavit a z tohoto důvodu na něj papež Řehoř IX. uvalil klatbu. Z důvodu své exkomunikace si nemohl dovolit příliš velkou vojenskou akci, a proto se po příjezdu do Svaté země sešel s egyptským sultánem Kámilem. Tato diplomatická jednání přinesla podepsání smlouvy, ve které se obě strany zavázaly k desetiletému příměří, zároveň se v ní sultán Kámil vzdává Jeruzaléma a okolí za předpokladu, že tato území budou i nadále muslimům přístupná. Tento velmi významný a pozoruhodný počín byl možný i díky pozitivnímu vztahu Fridricha k muslimům. Ten byl s velkou pravděpodobností dán jeho výchovou na Sicílii, kde právě muslimské obyvatelstvo tvořilo významnou část. Tento diplomatický úspěch však nebyl pozitivně chápán ani na jedné ze stran. Papež tuto smlouvu odsoudil kvůli

---

⁸⁷ HROCHOVÁ, Věra a HROCH, Miroslav. *Křížáci ve Svaté zemi*. 2., upr. vyd. Praha: Mladá fronta, 1996. 289 s., [32] s. il. (některé barev.). Kolumbus; sv. 134. ISBN 80-204-0621-2. S. 222 – 223.

⁸⁸ HROCHOVÁ, Věra a HROCH, Miroslav. *Křížáci ve Svaté zemi*. S. 229.

přítomnosti muslimů na Jeruzalémské půdě, i sultán Kámil čelil velké kritice ze strany muslimského světa.⁸⁹

Smlouva mezi křesťany a muslimy však mohla platit pouze do té doby, dokud byla Palestina stabilní. V roce 1244 vtrhl do Jeruzaléma kmen Chórezémů, a ten opět kapituloval. Proto byla vyhlášena další z křížových výprav, nyní už sedmá v pořadí. Do jejího čela se postavil francouzský král Ludvík IX, o kterém se polemizuje, že podnětem pro uskutečnění kruciáty nebyla ani tak skutečnost, že Svaté město opět padlo do držav muslimů, jako jeho zázračné vyléčení z vážné nemoci. Za strategický cíl výpravy bylo, stejně tak jako v páté výpravě, zvoleno město Damietta v Egyptě. To sice podlešlo náporu křížáckých vojsk po několikahodinovém obléhání, avšak poté padla celá armáda, včetně krále Ludvíka, do muslimského zajetí.⁹⁰

I následující, osmá, křížová výprava je spojena se jménem francouzského krále Ludvíka IX. Ten se na radu svého bratra Karla z Anjou vypravil do Tunisu, brzy však onemocněl a zemřel. Už od poloviny 13. století byly zjevné velké problémy křesťanů s udržení svých území na Blízkém východě. Neúnosnou se jejich situace stává po nástupu mamlúků, kteří se probojovali k moci v Egyptě. V jejich čele stál mamlúcký sultán Bajbars, a právě ten byl tou největší hrozbou pro křížáky, neboť ve svých činech chtěl navázat na Saladina, a ukončit tak křesťanskou éru ve svaté zemi. Toto se mu během tažení, která probíhala v letech 1265 – 1271, podařilo. Územní ztráty byly pro křesťany značné a devastující.⁹¹ Když roku 1268 padla Antiochie, ukázalo se, že záměrem sultána Bajbarse je nejen křížáky vypudit z území Svaté říše, nýbrž je vyhladit. Jen co sultánova

---

⁸⁹ HOUSLEY, Norman. *Fighting for the cross: crusading to the Holy Land*. New Haven: Yale University Press, ©2008. xvi, 357 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-0-300-11888-9. S. 225.

⁹⁰ *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2010. 336 s. Memoria medii aevi; sv. 11. ISBN 978-80-257-0333-5. S. 252-253.

⁹¹ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. S. 314 – 315.

vojska prolomila křižáckou obranu, bylo rozkázáno zavřít všechny únikové cesty, aby nebyl nikdo neuprchnul.⁹²

Závěrem k tomuto tématu je nutné poznamenat, že když byla roku 1095 vyhlášena první kruciáta, obraz muslimů v křesťanských očích byl poněkud nelichotivý. Západní církev často účelně popisovala muslimy jako náboženské barbary, kteří zotročují a mučí křesťany. Především díky tomuto faktoru se první výprava nesla v duchu fanatického jednání křesťanů. Ovšem se získáním zkušeností po založení křižáckých států představa křesťanů o muslimech prošla významnou proměnou. Časem se také ukázala diplomatická jednání jako účinnější, a proto docházelo ke spojení mezi křesťany a muslimy. Arabský emír Usáma ibn Munkiz dokonce ve své knize popisuje situaci za křižácké okupace, kdy mu bylo umožněno pomodlit se v mešitě al-Aksá.⁹³

---

⁹² MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. S. 314 – 316.

⁹³ HOUSLEY, Norman. *Fighting for the cross: crusading to the Holy Land*. S. 210.

5.3. Dobyvačné výpravy Osmanské říše

Osmanský stát se formoval začátkem 14. století na troskách seldžuckého panství v Anatolii a dále pak v 15. století na rozvalinách Byzance. Po dobytí Konstantinopole roku 1453 se stal jednou z hlavních mocností Evropy a Blízkého východu. V 16. století byl trvalou a vážnou hrozbou pro evropské státy, neboť měl velmi silnou armádu. V této době ovládal téměř celé Středomoří, balkánskou část Evropy, země Blízkého východu, severní Afriku a také většinu pobřeží Černého moře. Od konce 13. století do 15. století prochází utvářením a růstem a konec 15. století až do poloviny 16. století je dobou největší moci a rovnováhy za vlády sultána Mehmeda II. Dobyvatele a sultánů Selima I. Krutého a Süleymana Nádhermého. Za vlády sultána Mehmeda II. Dobyvatele došlo k dobytí Konstantinopole, roku 1453, což poskytlo chybějící článek mezi Asií a Evropou. Během vlády sultánů Selima I. Krutého a Süleymana Nádhermého došlo k ohromnému teritoriálnímu rozšíření říše. Na konci vlády Süleymana Nádhermého započal úpadek říše, který pokračoval až do počátku první světové války, která byla pro osmanskou říši osudná.⁹⁴

Osmanská říše byl jeden z největších politických celků od dob, kdy se rozpadla Říše římská. Tato říše vládla západní Asii, severní Africe i východní Evropě a sdružovala velmi rozdílné země, ve kterých žilo mnoho etnik s odlišným náboženským vyznáním, jako byli Turci, Řekové, Arabové, Rumuni, Bulhaři, Srbové nebo Arméni. Vládu si tato říše udržela téměř 400 let a v některých oblastech ještě o dalších 200 let déle. Osmanskou říši vedl sultán a jeho rodina, tedy osmanská dynastie. Výkonná moc náležela všem jejím členům. Po sultánově smrti nebo rezignaci převzal vládu jeden z jeho synů, od počátku 17. století pak nejstarší člen dynastie. V první fázi expanze byla hlavní složkou osmanské armády jízda, která se skládala z příslušníků turkických i jiných etnik balkánského venkova a Anatólie. Později vznikla armáda složená

---

⁹⁴ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 303 s. ISBN 80-7106-567-6. S. 17-18.

z jízdy a z vysoce disciplinované pěchoty, zvané janičáři, rekrutovaných z pravidelných odvodů mladých balkánských křesťanů, kteří byli pak obráceni na islám.⁹⁵

5.3.1. Zrození osmanské dynastie

Ve 13. století prchaly turecké kmeny na západ před postupujícími Mongoly a usídlily se v pohraničních zónách Anatólie. Rod, ze kterého tato dynastie pochází, patřil k oguzskému kočovnému pastýřskému kmenu, který žil daleko od měst ve stanových osadách, stěhoval se v létě se svými stády za pastvou do hor a přitáhl ze střední Asie nejspíš v první polovině 13. století. Ten, po kterém se celá dynastie jmenuje, Osman, měl otce Ertogrula, o čem svědčí v té době ražená mince s nápisem Osman, syn Ertogrula. Osman shromáždil skupinu vojáků připravených bojovat a přidali se k němu také vzdělanci a literáti. Roku 1302 Osman I. zvítězil u Nikomedie (dnešní Izmir) nad Byzancí a stal se pánem emirátu v severozápadní Anatólii.⁹⁶ V letech 1300 – 1326 zakládá Osman I. státní útvar, tzv. osmanskou říši.⁹⁷

Historikové kladou oficiální datum založení osmanské říše do roku 1299-1300, kdy začal Osman své teritorium zvětšovat.⁹⁸ Pro naše předky nastalo 300 let expanze osmanských Turků.

5.3.2. Vzestup dynastie Osmanů

Osman I. (asi 1280-1326) kolem roku 1317 přenechal velení svému synovi Orchanovi (1326-1362), který dobyl posádková města, která chránila přístup k městu Bursě. Roku 1326 se toto město vzdalo a stalo se až do roku 1365 hlavním městem Osmanského státu. Až zásluhou Orchana, který zavedl vnitřní správu, vytvořil armádu, byl skutečně založen Osmanský stát. Vytvořením

---

⁹⁵ HOURANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. 566 s. ISBN 978-80-7422-059-3. S. 217-218.

⁹⁶ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 19-21.

⁹⁷ HUF, Hans-Christian. *Vzestup a pád mocných říší: Čínské císařství, Carské Rusko, Osmanská říše, Německá říše*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2008. 285 s. ISBN 978-80-7362-647-1. S. 155.

⁹⁸ ROUX, Jean-Paul. *Střet náboženství: dlouhá válka mezi islámem a křesťanstvím (7. až 21. století)*. S. 153.

armády, jejíž hlavní složkou byl sbor janičářů a dále reorganizací jezdeckva je vidět vliv náboženské bojové ideologie, jejíž cíl bylo dobytí světa nevěrců. V nápisu na mešitě Sehadet v Burse je sultán Orchan označován za Bojovníka za víru, za sultána výbojů. Orchan a jeho nástupce Murad I., přezdívaný Vládce (1362-1389) vedli neustálou útočnou válku proti Byzanci. Po dobytí města Brusse dnešní Burse (1326) dobyli také město Nikáj dnešní Iznik (1331), také Nikomedii, dnešní Izmit (1337). Ve výbojích pokračovali a v roce 1354 překročili Dardanely, čímž započala expanze Osmanů do Evropy. Postupně dobyli města Gallipoli, dnešní Gelibolu, (1354) a město Adrianopolis, dnešní Edirne (1362-1371). Tato města se stala jejich hlavními základnami v Evropě téměř na celé století. Roku 1387 přišlo dobytí Soluně a podrobení velké části Balkánu. Následovaly dobovatelské úspěchy v Srbsku, Bulharsku a Makedonii. Murad I. byl prvním velkým osmanským dobyvatelem evropského kontinentu. V roce 1389 Bayezid I. zvaný Blesk (1389-1402) zdědil rozsáhlá území v Asii i Evropě, pod osmanskou nadvládou bylo Valašsko, Srbsko a Bosna. Na východě postupně dobyl všechny turecké emiráty a anektoval tak celou Anatolii. Vítězství u Nikopole v roce 1396 nad křižáckým vojskem, které se vydalo osvobodit Balkán, podpořilo jeho dobovatelskou ctizádostivost. V roce 1402 byl však poražen a zajat během bitvy u Ankary mongolským vládcem Tamerlanem. Osmanská expanze do Asie byla zastavena a osmanská říše přišla o značná území a nastala ničivá občanská válka mezi jeho čtyřmi syny, v letech 1403 až 1411 vládl Süleyman, zvaný Princ. V roce 1413 se podařilo Mehmedu I. (1413-1421) vytlačit ostatní bratry, ale on i jeho následník se museli vyrovnávat během několika následujících let s nejrůznějšími vzpourami. Podařilo se mu obnovit a upevnit osmanský stát. Jeho syn Murad II. pokračoval od roku 1421 v rozšiřování území osmanského státu a dobyl důležitá vítězství proti Benátkám, Uhrám a na Balkáně. Získal tak zpět hranice, které v roce 1402 osmanský stát ztratil. Ovládl Thrákií, Thesálii, Makedonii, Bulharsku, Valašsko, Albánii a část Srbska. V roce 1440 proběhlo neúspěšné obléhání Bělehradu a 1444 Osmané

zvítězili u Varny nad křižáckými vojsky. V roce 1451 nastoupil na trůn jeho syn Mehmed II., zvaný Dobyvatel.⁹⁹

Události roku 1452 vzaly rychlý spád, Mehmed II. začal šikovat vojsko. Konstantin XI., který byl dobře informován o úmyslech Mehmeda II., volal na všechny strany o pomoc. Na pomoc přispěchal kardinál Isodor a biskup Leonardo, pomohly také Benátky, které zásobovaly Konstantinopol válečným materiálem a potravinami.¹⁰⁰ Dva roky po nástupu na trůn v roce 1453 po sedmitýdenním obléhání dobývají osmanští Turci Konstantinopol (Cařihrad), který se stává se změněným jménem Istanbul, hlavním městem Osmanské říše. V zoufalém boji umírá poslední byzantský a římský císař Konstantin XI. a namísto kříže je na kupoli chrámu Boží moudrosti nainstalován půlměsíc. Pád Konstantinopole a zrod Istanbulu měla výrazný vliv na celou křesťanskou Evropu.¹⁰¹

5.3.3. Období rozkvětu Osmanské říše

Vrcholné období Osmanské říše trvalo od nástupu Mehmeda II. v roce 1451, až do konce vlády Süleymana I. nazývaného Nádherný, pro Turky Süleyman Zákonodárce, v roce 1566. Během jednoho sta let si podrobili Turci arabský Blízký východ, celý evropský Balkán, část střední Evropy a celou severní Afriku, mimo Maroka. V té době byly vystavěny velké mešity sultánů a byl kontrolován obchod, jehož trasy vedly od Indického oceánu přes Perský záliv nebo přes Rudé moře a tento obchod spolu s příjmy z dobytých území zajišťoval Osmanské říši ohromné zisky.¹⁰² Hlavním úspěchem tohoto období bylo, již zmiňované, dobytí Konstantinopole v roce 1453, obléhání bylo rozsáhlé, nákladné a riskantní, sultán mohl v případě úspěchu mnoho získat, v opačném případě ale i mnoho ztratit, nicméně město Konstantinopole byl symbol

---

⁹⁹ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 21-23.

¹⁰⁰ ŠTĚPÁNEK, Petr. *1453: Pád Konstantinopole - zrod Istanbulu*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2010. 266 s. Dějiny do kapsy; 6. ISBN 978-80-7387-285-4. S. 123.

¹⁰¹ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 21-22.

¹⁰² Tamtéž. S. 23.

křesťanství, také byl nazýván “druhým Římem“ a mělo klíčovou strategickou polohu.¹⁰³

Obléhání a dobytí Konstantinopole patří k největším dramatům v dějinách světa a mnozí historikové rok 1453 pokládají za bod přechodu ze středověku do novověku, za přelom epoch, kdy byl zpečetěn osud více jak tisícileté říše východořímské. O dobytí Konstantinopole se zasloužily i dva vynálezy, dělo a střelný prach, které na konci 14. století změnily dění válečných bitev. Je ironií osudu, že o zánik křesťanského “vzdorohradu“ se zasloužily i technické novinky ze Západu a odborníci z Evropy ve službách sultána.¹⁰⁴ Dobytí Konstantinopole bylo politickým úspěchem, Osmané tím totiž vytvořili na obou březích Egejského moře turecký a muslimský stát, ovládli tak zároveň Asii i Evropu. Dobyté město, nacházející se na křižovatce mořských cest i na křižovatce pozemních cest mezi Evropou a Asií, začalo být brzy nato považováno za nové centrum islámu.¹⁰⁵ Pro křesťany bylo dobytí a vyplenění města nejstrašnějším zvěrstvem. O nerovnosti muslimské síly a slabosti křesťanů svědčily počty mužů, město bránilo necelých 7 000 mužů, ale útočilo 80 000 Osmanů.¹⁰⁶

Když se Mehmed II., zvaný Dobyvatel zmocnil Konstantinopole, stala se z velkolepého chrámu svaté Sofie mešita.¹⁰⁷ Mehmedem II. tak získal poslední chybějící článek mezi Asií a Evropou. Vláda nad tímto městem z něj udělala následníka byzantských císařů, dodala sultánovi Mehmedovi II. nesmírnou vážnost uvnitř islámského státu a v náboženské rovině byla posvěcením vítězství islámu nad křesťanstvím.¹⁰⁸

---

¹⁰³ ŠTĚPÁNEK, Petr. *1453: Pád Konstantinopole - zrod Istanbulu*. S. 202.

¹⁰⁴ HUF, Hans-Christian. *Vzestup a pád mocných říší: Čínské císařství, Carské Rusko, Osmanská říše, Německá říše*. S. 161.

¹⁰⁵ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 46.

¹⁰⁶ WHEATCROFT, Andrew. *Nevěřící: střety křesťanstva s islámem v letech 638-2002*. Překlad Miroslav Košťál. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2006. 470 s., [24] s. obr. příl. ISBN 80-7341-832-0. S. 225.

¹⁰⁷ WHEATCROFT, Andrew. *Nepřítel před branami: Habsburkové a Osmané v bitvě o Evropu*. V Praze: Slovart, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7391-427-1. S. 34.

¹⁰⁸ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 24.

Po pádu Konstantinopole zanikla i Byzantská říše a pravoslavné Rusko, které se prohlašovalo za jejího dědice, začalo expandovat k Černému moři až koncem 17. století. Hlavní nebezpečí zatím tedy hrozilo Osmanské říši od tří katolických mocností západního a severního Středomoří – od Svaté říše římské, která sahala na jihu až do Itálie, od Španělska a od Benátské republiky.¹⁰⁹

V letech 1476-1478 probíhá dobytí Albánie, 1483 dobytí Hercegoviny a 1484 byla získána kontrola nad severozápadní částí Černého moře a tedy i kontrola nad obchodní cestou do Pobaltí a do Polska. Na počátku 16. století se dále území osmanské říše rozšiřovalo třemi směry na jih, východ a na západ. Na jihu po urputných bojích porazili Osmané Sýrii, západ Arábie a Egypt v roce 1517 v bitvě na vrchu Mokattan, nedaleko Káhiry, čím se Egypt začlenil k Osmanské říši. Osmané tak mohli pokračovat na západ severní Afrikou až hranicím Maroka a na jih pokračovali podél obou břehů Rudého moře.

Na východě osmanská vojska, vedená Selimem I. (1512-1520), zvaným Krutý, ovládla východní Anatolii, Azerbajdžán a pokračovala k Indickému oceánu a následně do Mezopotámie, dnešního Iráku, získala si tím přístup k Perskému zálivu.

Od té chvíle vládli osmanští sultáni jak Mekce tak Medině, dvěma “svatým městům“ a současně arabským zemím, tvořícím srdce islámu. Získali si tím velkou prestiž.¹¹⁰ Sultán byl tedy obráncem hranic islámu i strážcem jeho svatých měst – Mekky a Medíny v Hidžázu a Jeruzeléma a Hebronu v Palestině. Nesl hrdý titul “ služebník dvou svatyní “ a kontroloval hlavní cesty, po kterých do nich poutníci proudili. Do svatých měst proudily každoročně tisíce poutníků ze všech muslimských zemí. Veřejně tak byla potvrzena osmanská svrchovanost v samém centru muslimského světa.¹¹¹

---

¹⁰⁹ HOURANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. S. 223.

¹¹⁰ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 24-25.

¹¹¹ HOURANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. S. 223.

Na západě obnovili Osmané boje v Evropě a v roce 1521 za vlády Süleymana I. (1520-1566) dobyli Bělehrad, v roce 1522 Rhodos. Roku 1526 došlo k vítězství Osmanské říše u Moháče. Turci vyhráli bitvu, ve které zahynul uherský a český král Ludvík Jagellonský. Krvavá bitva proběhla v nejjihnějším místě dnešního Maďarska, na pravém břehu Dunaje, kousek od chorvatských hranic.¹¹² Tato porážka vedla k tomu, že si uherské a české stavy zvolily za krále Ferdinanda Habsburského, který byl manželem sestry Ludvíka Jagellonského a bratr španělského krále Karla V. Zdál se nejschopnějším k tomu, aby zabránil invazi muslimů do Evropy.¹¹³ Po pádu Budína a Segedýnu zůstala část Uher, dnešní Maďarsko, pod nadvládou Osmanů 150 let. V letech 1527-1528 dobyli Bosnu, Chorvatsko, Slavonii a část Dalmácie. V roce 1529 neuspěli u Vídně, ale následně pak roku 1541 dobyli Budín v Uhrách. V roce 1533 byla podepsána s Františkem I. mírová smlouva a došlo k dobytí Tunisu. Po roce Osmané podnikli výpravu proti Persii, dobyli Bagdád a po dobytí Azerbajdžánu zamířili do Mezopotámie. Tím byl celý východní arabský svět pod vládou Osmanů.

V roce 1535 přijel do Istanbulu první francouzský velvyslanec Jean de la Foret a předložil francouzskou nabídku spojenecké smlouvy, která byla schválena v roce 1569. V roce 1538 se uskutečnila porážka křižáků v námořní bitvě u Prevezy v Artském zálivu. V roce 1539 dobývá osmanské loďstvo v Indickém oceánu a roku 1540 je uzavřen mír s Benátčany, kteří opouštějí Peloponés. Nové tažení proti Uhrám a dobytí Pešti a Budína proběhlo v roce 1541 a následně v roce 1543 doplulo loďstvo do Provence a Nice byla vyrvána Španělům. Probíhalo třetí tažení do Uher. Roku 1545 bylo podepsáno příměří mezi Süleymanem I. a Ferdinandem I. Následovala druhá výprava proti Persii v letech 1548-1549 a okupace Azerbajdžánu. V roce 1551 došlo k dobytí Tripolisu a o rok později byl dobyt Temešvár i dalších města. V roce 1553

---

¹¹² VYBÍRAL, Zdeněk. *Bitva u Moháče: krvavá porážka uherského a českého krále Ludvíka Jagellonského v boji s Osmany 29. srpna 1526*. Vyd. 1. Praha: Havran, 2008. 225 s. Krok; sv. 5. ISBN 978-80-86515-87-8. S. 15.

¹¹³ JANEČEK, Martin. *Islámská rozpínavost: včera, dnes a zítra*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2011. 318 s. ISBN 978-80-7425-117-7. S. 83-84.

proběhla nová válka s Persií, následující rok byli Osmané poraženi Portugalci v Hormuzském průlivu a v roce 1555 uzavřeli mír s Persií. Roku 1560 vydobyli Osmané vítězství nad Španěly u Džerby. V roce 1565 se konalo neúspěšné obléhání Malty a v roce 1566, krátce před dobytím pevnosti Sziget v západních Uhrách zemřel Süleyman I. Nádherný, tedy v době, kdy znovu vytáhl do boje proti Habsburské monarchii. Hranice Osmanské říše sahaly od Perského zálivu k Rakousku a od Černého k alžírsko-marockému pomezí. Za vlády Süleymana I., zvaného Nádherný, se Osmanská říše nacházela na vrcholu své moci.¹¹⁴

5.3.4. Postupný pád Osmanské říše

Po Süleymanově smrti, v roce 1566, se prudce zhoršily vladařské kvality osmanských sultánů. Žádný z panovníků, kteří nastoupili po Süleymanovi I. na trůn, neprošel před tím aktivní vojenskou službou. Již roku 1571 bylo poraženo osmanské loďstvo v bitvě u Lepanta, což nemělo vážné následky, ale předznamenala úpadek a pád Osmanské říše, čímž skončila neotřesitelná nadvláda Osmanů ve Středozezemním moři a Osmanské armády byly donuceny přejít do obrany. Selim II. (1566-1574) byl sice vzdělaný, ale stejně jako jeho vnuk Mehmed III. (1595-1603), který bojoval úspěšně v Uhrách, se nestal moudrým vladařem ani skvělým válečníkem.¹¹⁵

Na konci 16. století následovaly další nezdary proti císařským Uhrám, na počátku 17. století neúspěchy proti Peršanům v Azerbajdžánu, povstání v Sýrii. Vojenské nezdary byly navíc provázeny finančními těžkostmi a selskými vzpourami v Anadolii, což vedlo k úpadku a oslabení státu. Ahmedu I. (1603-1617) se ještě počátkem 17. století podařilo obnovit stabilitu, která byla ohrožená jeho předchůdci. V roce 1606 byla uzavřena mírová smlouva s habsburskou monarchií, tzv. Žitavský mír. Ale jeho následník Osman II. (1618-1622) skončil tragicky, byl sesazen a popraven. Další z panovníků, Murad IV. (1623-1640) byl cílevědomý vládce a jako schopný velitel se projevil na Kavkaze

¹¹⁴ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 35-36.

¹¹⁵ PALMER, Alan Warwick. *Úpadek a pád Osmanské říše*. Překlad Olga Kovářová a Martin Kovář. Vyd. 1. Praha: Panevropa, 1996. 351 s., [8] s. obr. příl. Zániky říší; sv. 3. ISBN 80-85846-05-5. S. 10.

a v Mezopotámii, upevnil krutým potrestáním povstalců svou vládu, ale holdoval alkoholu a ve svých jednatřiceti letech zemřel. Během vlády sultána Ibrahima (1640-1648) nastal chaos a teprve za jeho následníka sultána Mehmeda IV. (1648-1687) dosáhla na téměř 20 let Osmanská říše dalšího rozkvětu. V roce 1683 přišla porážka u Vídně, která znamenala ve skutečnosti velký zvrat v historii říše. Německý císař Leopold I. přešel do ofenzivy, neboť se naskytla příležitost konečně udělit Osmanům lekci. Mocná osmanská armáda, před kterou se třásla do té doby celá Evropa, byla na útěku a sultán Mehmed IV. se ocitl v těžké situaci, kdy vysocí státní úředníci, duchovní a nespokojení vojenští hodnostáři zpochybňovali jeho vladařské schopnosti. V roce 1684 uzavřel císař Leopold I. spolu s Benátkami, Polskem a papežem protitureckou koalici tzv. Svatou ligu proti Turkům. V letech 1685-1689 křesťanská vojska dobyla Uhry, Transylvánii a Srbsko a dočasně řecký Peloponés, tedy území, která patřila po staletí Osmanské říši.¹¹⁶

V polovině 17. století se pomalu začíná Osmanská říše rozkládat, objevuje se inflace, nedostatky ve vybírání daní, ničivé požáry v přelidněných městech, prudký růst organizované zločinnosti a již od roku 1536 udělování “ kapitulací “, tedy smluv Evropanům, kteří se usadili v říši a tyto smlouvy jim zajistily daňové úlevy a zvláštní práva, takže se výnosné obchody přesouvaly do rukou cizinců. Na sklonku 17. století dospěla Osmanská říše k vrcholu a pomalu začínala upadat.¹¹⁷

V roce 1697 došlo u Zenty, nedaleko Bělehradu, k rozhodující bitvě, kde byli Turci poraženi císařskými vojsky Evžena Savojského. Porážka u Vídně a postup Rusů na Krymu a na Ukrajině, vedl k podpisu Karlovického míru, což byla to první nepříznivá dohoda, kterou Osmané podepsali.¹¹⁸ V roce 1699 se tedy podpisem Karlovického míru Osmanská říše vzdala ve prospěch Svaté ligy

---

¹¹⁶ HUF, Hans-Christian. *Vzestup a pád mocných říší: Čínské císařství, Carské Rusko, Osmanská říše, Německá říše*. S. 147.

¹¹⁷ PALMER, Alan Warwick. *Úpadek a pád Osmanské říše*. Překlad Olga Kovářová a Martin Kovář. S. 10.

¹¹⁸ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 26.

části svých evropských území – Uhry, Transylvánii, Slovinsko, tehdejší Chorvatsko a část středomořského pobřeží. Dosud se v celé historii Osmanské říše nestalo, aby Osmané složili zbraně před nemuslimskou mocí, neboť Osmané jako reprezentanti islámu a v duchu svých náboženských představ odvozují, že mají nárok na panství nad celým světem. “Domov islámu“ žádné hranice mít nemá a zvětšovat ho byla první povinnost sultána, který z moci svého úřadu zastupuje proroka Mohameda. Rok 1699 nepochybně znamená konec této doktríny. Mnozí historici označují tuto událost za začátek úpadku Osmanské říše. Před osmanskými vojsky, která válčila pod praporem s půlměsícem, se už od té doby západní Evropa nemusela třást, byl to konec strachu z osmanského nebezpečí.¹¹⁹

Osmanská říše expandovala v Evropě, Asii i Africe a na všech třech kontinentech musela před svými nepřáteli chránit své životně důležité zájmy. Osmané věnovali během své vlády značné finanční a lidské zdroje na expanzi do východní a střední Evropy, kontrolovali tamní provincie, ze kterých jim plynuly značné příjmy, neboť zde žila velká část obyvatelstva říše. Od konce 17. století se bránili v oblasti Černého moře expanzi Rusů ze severu a také expanzi Rakušanů ze západu. Alžírsko sloužilo Osmanské říši na západě jako útočiště proti Španělům a na východě zase Bagdád jako útočiště proti Safíjovcům, vladařské dynastii v Iránu. Egyptu, Sýrii a Hidžázu, který se s posvátnými místy Mekkou a Medinou nachází v západní části Arabského poloostrova, již v 16. století přestalo hrozit nebezpečí, neboť se Portugalci vzdali pokusů ovládnout Rudé moře. Daňové výnosy z Egypta a Sýrie pokrývaly většinu státního rozpočtu Osmanské říše. Kontrola svatých měst zajišťovala osmanské dynastii legitimní postavení, které si nemohla nárokovat žádná jiná muslimská dynastie. Prioritním zájmem všech sultánů bylo udržet si nadvládu v těchto arabských provinciích.¹²⁰

---

¹¹⁹ HUF, Hans-Christian. *Vzestup a pád mocných říší: Čínské císařství, Carské Rusko, Osmanská říše, Německá říše*. S. 150.

¹²⁰ HOURANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. S. 227.

Sedmnácté a osmnácté století již nenabízí Osmanské říši tolik úspěchů jako v 16. století. V 17. a 18. století procházela říše obdobím velmi ostrých politických výkyvů, v té době probíhala ve střední Evropě třicetiletá válka a ve Francii náboženské války.¹²¹

V 17. století začal úpadek osmanské moci nejprve v Egyptě a odtud se rozšířil do některých okrajových částí Osmanské říše. Egypt byl, stejně jako Sýrie, důležitým pro Osmanskou říši z důvodů strategických, náboženských i finančních, byl střediskem islámského učení a plynuly z něj obrovské daňové výnosy, ale ovládat ho vzhledem ke vzdálenosti od Istanbulu bylo obtížné. Osmané nedávali místodržícím v Káhiře mnoho pravomocí, často je střídali a v Egyptě zřídili stálé vojenské posádky. V 17. století se díky sňatkům s Egyptankami příslušníci těchto vojenských jednotek integrovali do místní společnosti, začali obchodovat nebo provozovat řemeslo a ztotožňovali se se zájmy místního obyvatelstva. Podobný vývoj probíhal i mezi Mamlúky z Kavkazu, kteří získali tak silný vliv, že drželi v rukou téměř veškerou moc.¹²²

V 18. století se změnila mocenská rovnováha mezi místními správami a ústřední vládou, vysoko postavené osmanské rodiny nebo jiné skupiny obyvatel získaly nezávislost, ale zůstaly loajální k zájmům sultána. Zpočátku tohoto století expandovali Osmané do Evropy, ale v druhé polovině tohoto století je silně vojensky ohrožovali ze severu a západu Evropané. Osmané si koncem století začali uvědomovat, že jejich nezávislost a moc slábnou.¹²³

Osmnácté století charakterizují vnější problémy, otevření se západu a reformování armády. Byly vedeny nepřetržité války se sousedními zeměmi, především s Ruskem, Persií a Habsburskou říší. Osmanům přinesly tyto konflikty

---

¹²¹ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 27.

¹²² HOURANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. S. 229.

¹²³ Tamtéž. S. 209.

územní ztráty a oslabení. Válečné porážky, které se odrážely na stabilitě uvnitř Osmanské říše, vedly ke snahám reformovat armádu a loďstvo.¹²⁴

Až do poloviny 18. století mohli považovat Osmané svoje vztahy s Evropou za vyvážené, postupně ale nedokázali udržet s evropskými zeměmi diplomatické styky z pozice silnějšího, ale jako rovný s rovným. Jejich armáda zaostávala ve vojenské taktice, organizaci i ve zbrojním vybavení. Obchod probíhal podle pravidel daných kapitulacemi. V poslední čtvrtině 18. století se však začala rychle měnit situace, protože technický náskok některých severoevropských a západoevropských zemí se zvětšil. Osmanská říše příliš velký technický pokrok ani rozvoj vědeckého poznání za uplynulá staletí nezaznamenala. Vzrůst vojenské síly evropských zemí Osmanská říše dosud přímo nepocítovala. Nebezpečí však hrozilo z východu i ze severu. Rusové s reorganizovanou armádou začali postupovat na jih a ve válce s Osmany (1768-1774) vpluli do východní části Středozemního moře, okupovali Krym, který carská říše připojila ke svému území. Od té doby Osmané přestali ovládat Černé moře, Rusové vybudovali na severním pobřeží Černého moře přístav Oděsa, který se stal novou obchodní křižovatkou. Situace se zhoršila i daleko na východě v Indii. Na konci 18. století se evropský obchod s Blízkým východem výrazně změnil, výměnu zboží mezi různými zeměmi ovládali evropští obchodníci. Koncem 18. století si osmanská společnost stále častěji začala uvědomovat, že hrozí z několika stran nebezpečí. V devadesátých letech 18. století se Sultán Selim III. (1789-1807) snažil zmodernizovat armádu, což se mu ovšem nepovedlo.¹²⁵ Trvalejšími důsledky jeho vlády bylo docenění významu Bosporu a Dardanel jako strategických obranných bodů Osmanské říše.¹²⁶

---

¹²⁴ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 27.

¹²⁵ HOURANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. S. 259-261.

¹²⁶ PALMER, Alan Warwick. *Úpadek a pád Osmanské říše*. Překlad Olga Kovářová a Martin Kovář. S. 81.

V 18. a 19. století byla Osmanská říše sice ještě stále impozantní velmocí, ale výrazně narůstaly její zahraničněpolitické i vnitropolitické krize.¹²⁷

Tvrdé porážky Osmanů ve válkách s Ruskem na konci 18. století podstatně změnily situaci a nastolily v černomořském regionu a i na Balkáně zcela nové mocenské vztahy, které se podstatně lišily od těch, které tam panovaly do té doby.¹²⁸

Osmanský stát obtížně odolává vojenskému tlaku velkých mocností, množí se povstání v arabských a balkánských provinciích a Osmanský stát snáší velmi špatně západní vlivy. Za své vlády Mahmud II. (1808-1839), přestože na trůn nastoupil v době, kdy v Konstantinopoli vládl naprostý chaos, zajistil pronikavým státnickým citem životaschopnost tureckého impéria.¹²⁹ V roce 1809 propukla válka s Ruskem, kde si Osmané vedli katastrofálně a utrpěli sérii porážek. Teprve hrozba napoleonské invaze způsobila, že v roce 1812 akceptovalo Rusko návrh mírových podmínek.¹³⁰ Roku 1829 následuje nezávislost Řecka, Egypt i Srbsko dosáhly autonomie, v letech 1804-1851 probíhá konflikt s egyptským místodržitelem Mehmedem Alim a v roce 1830 dobytí Alžírsko Francouzi, vyústilo v krizi, která znamenala pád impéria.¹³¹

V 19. století celý svět ovládla Evropa. Rostla tovární výroba, využívaly se parní stroje v lodní i pozemní dopravě. Pokrok nastal i v komunikaci, zavedl se telegraf, který umožnil značně rozšířit obchodní aktivity a znásobit vojenský potenciál. V letech 1830-1847 podlehla první arabsky hovořící země Alžírsko, které si podmanila Francie. Bylo jasné, že muslimské země musí sebrat veškeré síly, aby dokázaly obstát v nových podmínkách.¹³²

---

¹²⁷ HUF, Hans-Christian. *Vzestup a pád mocných říší: Čínské císařství, Carské Rusko, Osmanská říše, Německá říše*. S. 153.

¹²⁸ ŠTĚPÁNEK, Petr. *1453: Pád Konstantinopole - zrod Istanbulu*. S. 15.

¹²⁹ PALMER, Alan Warwick. *Úpadek a pád Osmanské říše*. Překlad Olga Kovářová a Martin Kovář. S. 83.

¹³⁰ Tamtéž. S. 86.

¹³¹ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 27.

¹³² HOURANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. S. 263.

Za vlády Abdülmecida I. (1839-1861) došlo k vyhlášení celoříšského ediktu, který znamenal skutečný začátek reform, od této chvíle si měli být všichni poddaní Osmanské říše rovni před zákonem a to bez rozdílu náboženského vyznání.¹³³ Následovala vláda několika dalších sultánů, mezi posledními byli Mehmed V. (1909-1918) a Mehmed VI. (1918-1922) a posledním, pouze již s titulem chalífa, tedy duchovního hodnostáře, byl Abdülmecid II. (1922-1924).¹³⁴

Osmané převzali od Evropy model státní správy i právní systém a také organizaci armády. Netrvalo dlouho a Tunis s Egyptem, později také Libye s Marokem, se dostaly pod kontrolu evropských zemí. Osmanská říše tedy přišla o většinu evropských držav a složení obyvatelstva se změnilo. Začala převládat turecká a arabská etnika. Po první světové válce došlo k rozpadu Osmanské říše. Arabské provincie se staly koloniemi Francie a Británie, mimo některých částí Arabského poloostrova, se tak pod nadvládou evropských zemí ocitl celý arabský svět. Na troskách Osmanské říše vzniklo nezávislé Turecko.¹³⁵

---

¹³³ HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. S. 44.

¹³⁴ Tamtéž. S. 45.

¹³⁵ HOURANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. S. 263.

6. ZÁVĚR

Soužití islámu a křesťanství je od jejího počátku spjato s násilím. Dějiny vzájemných vztahů jsou protkány ohromným množstvím bitev, nesmírným utrpením, v historii se střídaly ofenzívy a defenzívy jak islámu, tak křesťanství. Muslimský a křesťanský svět soupeřil a konkuroval si již od prvních vzájemných kontaktů, z hlediska náboženství i zeměpisné polohy, v otázkách hospodářských i politických.

Křesťanský svět nebyl původně snášenlivější než ten muslimský, ale postupem času se snášenlivějším stal, což se o tom arabském tak docela říci nedá. Od 19. století byl islámský svět nucen, pod tlakem evropských mocností, do určité míry slevit ze své intolerance. Nyní se ale k této nesnášenlivosti vrací a ústupky, které v minulosti učinil, dnes hodnotí jako projev své slabosti a výraz nadvlády Západu, kterou je třeba do všech důsledků likvidovat.¹³⁶ Dnešní krize je následek nezvládnutých důsledků evropské kolonizace a následné dekolonizace, stejně tak jako Šaría, muslimské právo, které řídí veškeré aspekty společenského a rodinného života, které naráží na zásadní neslučitelnost se západními právními a společenskými normami.¹³⁷

Džihád, neboli svatá válka, proti nevěřícím je povinností každého muslima, dokud nebude celé lidstvo muslimům podřízeno. Obhájci islámu tvrdí, že džihád je válkou na obranu islámu, ale historie nás přesvědčila o nepravdivosti tohoto tvrzení, neboť první muslimové se “bránili” tak, že dokázali dojít při této defenzívě z Arábie až do Evropy. Ignorující princip svobody smýšlení a nesnášenlivost vychází z principů islámu.¹³⁸

Nemuslimové v obavě o svůj život byli nuceni mnohokrát v dějinách konvertovat k islámu. Křížové výpravy byly protiútokem křesťanstva proti rozpínavosti islámu, kdy křesťanstvo odpovědělo islámu silou, tím jediným, co

---

¹³⁶ JANEČEK, Martin. *Islámská rozpínavost: včera, dnes a zítra*. S. 28.

¹³⁷ Tamtéž, S. 36.

¹³⁸ Tamtéž, S. 41.

byl islám ochoten brát na vědomí. Středověcí křesťané pouze chtěli zpět zemi, která byla kolébkou jejich víry, neboť celá oblast jižního a východního Středomoří byla většinou křesťanská před islámskou invazí.¹³⁹

Islám je po křesťanství druhým největším náboženstvím na světě. Počet stoupců islámu ale roste mnohem rychleji, než počet křesťanů nebo jiných náboženství. Ve vztahu ke křesťanství má islám základní teologické problémy s pojetím Boha, takže v teologických otázkách se islám s křesťanstvím nikdy nemůže shodnout. Bližší si jsou tyto náboženství v etických otázkách, na kterých je možno stavět dialog, ale tyto dvě náboženství jsou natolik rozdílná, že vzájemné vztahy jsou přinejmenším diskutabilní.

Nicméně všechny krize a konflikty mají vždy své konkrétní příčiny, které je třeba analyzovat a poučit se z nich tak, aby mohlo dojít k dialogu.¹⁴⁰

---

¹³⁹ JANEČEK, Martin. *Islámská rozpínavost: včera, dnes a zítra*. S. 43.

¹⁴⁰ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a západ: historická paměť a současná krize*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. 197 s. Moderní dějiny; sv. 3. ISBN 80-7021-540-2. S. 13.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

1. ARMSTRONG, Karen. *Islám*. V Praze: Slovart, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7391-155-3.
2. BAHBOUH, Charif, FLEISSIG, Jiří a RACZYŃSKI, Roman. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008. 366 s. ISBN 978-80-86149-48-6.
3. BENEDIKT XVI.. *Ježíš Nazaretský*. Překlad Daniela Blahutková. Vyd. 2. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008. 269 s. ISBN 978-80-87029-33-6.
4. *Bible: překlad 21. století*. Vyd. 2. Praha: Biblion, 2009. 2275 s., [7] l. ISBN 978-80-87282-06-9.
5. BOËLLE-ROUSSET, Cathy, CHEMLA, Chantal a RASTETTER, Nicole. *Klíč k náboženství: srovnání čtyř největších světových náboženství: [co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?]*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006. 158 s. Albatros In; 11. Klíč. Klub mladých čtenářů. ISBN 80-00-01679-6.
6. DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita, 1994. 101 s. ISBN 80-7082-175-2.
7. FLETCHER, R. A. *Kříž a půlměsíc: křesťanství a islám od Muhammada po reformaci*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2004. 140 s. Kolumbus; sv. 172. ISBN 80-204-1145-3.
8. FLOSS, Karel, ed. et al. *Mezináboženský dialog: se zřetelem k tzv. abrahámovským náboženstvím: [sborník z konference v Praze 25.-26.10.2007]*. Praha: Dingir pro Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, 2007. 111 s. ISBN 978-80-86779-06-5.
9. HÁJKOVÁ, S. *Španělsko pod nadvládou Arabů*. Diplomová práce, 2013. S. 9
10. HITZEL, Frédéric. *Osmanská říše: 15.-18. století*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 303 s. ISBN 80-7106-567-6.

11. HOUSLEY, Norman. *Fighting for the cross: crusading to the Holy Land*. New Haven: Yale University Press, ©2008. xvi, 357 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-0-300-11888-9.
12. HOURANI, Albert Habib. *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. 566 s. ISBN 978-80-7422-059-3.
13. HROCHOVÁ, Věra a HROCH, Miroslav. *Křižáci ve Svaté zemi*. 2., upr. vyd. Praha: Mladá fronta, 1996. 289 s., [32] s. il. (některé barev.). Kolumbus; sv. 134. ISBN 80-204-0621-2.
14. HUF, Hans-Christian. *Vzestup a pád mocných říší: Čínské císařství, Carské Rusko, Osmanská říše, Německá říše*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2008. 285 s. ISBN 978-80-7362-647-1.
15. CHLUP, Radek, ed. a ANTALÍK, Dalibor. *Bůh a bohové: pojetí božství v náboženských tradicích světa: sborník přednášek na Ústavu filosofie a religionistiky FF UK*. 1. vyd. Praha: DharmaGaia, 2004. 195 s. ISBN 80-86685-42-X.
16. IBN ISHÁK, Muhammed. *Muhammad: život Alláhova proroka*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2009. 230 s. ISBN 978-80-7335-184-7.
17. IZETBEGOVIĆ, Alija. *Islám mezi Východem a Západem*. [Praha: A.M.S.], ©1997. 341 s. ISBN 80-902419-0-5.
18. JANEČEK, Martin. *Islámská rozpínavost: včera, dnes a zítra*. 1. vyd. Praha: Epocha, 2011. 318 s. ISBN 978-80-7425-117-7.
19. KEENE, Michael. *Světová náboženství*. Překlad Dušan Zbavitel. Vyd. 2. V Praze: Knižní klub, 2008. 192 s. ISBN 978-80-242-2137-3.
20. KROPÁČEK, Luboš. *Islám a západ: historická paměť a současná krize*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. 197 s. Moderní dějiny; sv. 3. ISBN 80-7021-540-2.
21. KŘIKAVOVÁ, Adéla, MENDEL, Miloš a MÜLLER, Zdeněk. *Islám: Ideál a skutečnost*. Vyd. 1. Praha: Panorama, 1990. 367 s. Pyramida. ISBN 80-7038-012-8.

22. *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2010. 336 s. Memoria medii aevi; sv. 11. ISBN 978-80-257-0333-5.
23. KÜNG, Hans a ESS, Josef van. *Křesťanství a islám: na cestě k dialogu*. Překlad Jiří Hoblík a Luboš Kropáček. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1998. 191 s. Světová náboženství. ISBN 80-7021-262-4.
24. LHOŤAN, Lukáš. *Ježíš Kristus a islám, aneb, Islám a jeho vztah k Ježíši a křesťanství*. Vyd. 1. V Pstruží: Lukáš Lhoťan, 2014. 77 s. ISBN 978-80-904932-4-7.
25. MACEVITT, Christopher Hatch. *The crusades and the Christian world of the East: rough tolerance* [online]. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, ©2008. The Middle Ages series [cit. 2016-08-09]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10491904>.
26. MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2013. 404 s. Historické myšlení; sv. 63. ISBN 978-80-257-0933-7.
27. MENDEL, Miloš. *Džihád: islámské koncepce šíření víry*. Vyd. 2., rozš. V Brně: Atlantis, 2010. 354 s. ISBN 978-80-7108-316-0.
28. PALMER, Alan Warwick. *Úpadek a pád Osmanské říše*. Překlad Olga Kovářová a Martin Kovář. Vyd. 1. Praha: Panevropa, 1996. 351 s., [8] s. obr. příl. Zániky říší; sv. 3. ISBN 80-85846-05-5.
29. PAVLINCOVÁ, Helena, ed. a HORYNA, Břetislav, ed. *Judaismus, křesťanství, islám*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a rozš., (V Nakladatelství Olomouc vyd. 1.). Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. 661 s. ISBN 80-7182-165-9.
30. RODRIGUEZ, Jarbel, ed. *Muslim and Christian contact in the Middle Ages: a reader*. North York: University of Toronto Press, [2015], ©2015. xiv, 440 stran. Readings in medieval civilizations and cultures XVIII. ISBN 978-1-4426-0819-1.
31. ROUX, Jean-Paul. *Střet náboženství: dlouhá válka mezi islámem a křesťanstvím (7. až 21. století)*. Vyd. 1. V Praze: Rybka, 2015. 346 s., [43] s. obr. příl. ISBN 978-80-87950-13-5.

32. *Slovo na cestu: moderní překlad Nového zákona pro třetí tisíciletí*. 1. vyd. Praha: International Bible Society v nakl. Luxpress, 2000. 432 s., [6] s. obr. příl. ISBN 80-7130-088-8.
33. ŠTĚPÁNEK, Petr. *1453: Pád Konstantinopole - zrod Istanbulu*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2010. 266 s. Dějiny do kapsy; 6. ISBN 978-80-7387-285-4.
34. *Třikrát o bibli*. [Vídeň]: [nakladatel není známý], [1984]. 224 stran.
35. TYERMAN, Christopher. *Svaté války: dějiny křížových výprav*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 1041 s., [32] s. obr. příl. ISBN 978-80-7422-091-3.
36. VYBÍRAL, Zdeněk. *Bitva u Moháče: krvavá porážka uherského a českého krále Ludvíka Jagellonského v boji s Osmany 29. srpna 1526*. Vyd. 1. Praha: Havran, 2008. 225 s. Krok; sv. 5. ISBN 978-80-86515-87-8.
37. *Vznešený Korán: komentářem a rejstříkem opatřený překlad významu do jazyka českého*. Překlad Ivan Hrbek a Josef Procházka. Vyd. 1. V Praze: AMS ve spolupráci s TWRA, 2007. 760 s. ISBN 978-80-902419-4-7.
38. WHEATCROFT, Andrew. *Nepřítel před branami: Habsburkové a Osmané v bitvě o Evropu*. V Praze: Slovart, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7391-427-1.
39. WHEATCROFT, Andrew. *Nevěřící: střety křesťanstva s islámem v letech 638-2002*. Překlad Miroslav Košťál. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2006. 470 s., [24] s. obr. příl. ISBN 80-7341-832-0.

Internetové zdroje:

1. <http://www.desetprikazani.cz/zneni-desatera-bozich-prikazani-a-jeho-lidska-varianta/>
2. <http://rkfrakovnik.webnode.cz/modlitby/naucte-se-otcenas/>
3. KOBĚLKA, J. Project Syndicate 2008. Dostupné z: www.project-syndicate.org.
4. KROPÁČEK, L. Zápis z přednášky na KTF. Dostupné z: <https://cejsk.signaly.cz/0710/strucne-dejiny-islam>

RESUMÉ

The theme of this thesis is "Christianity and Islam, the history of bilateral relations." This topic I chose because its ever-increasing actuality. In connection with the events of the past few years, relations between the Islamic and Christian societies very tense. They are really the two faiths and cultures are so different that their hatred was justified, or is in principle very different from each other?

In the first chapters the reader acquainted with the basic characteristics of differences in religions - Christianity and Islam, whose mentioning is essential for understanding the relations between the two religions. The fourth chapter is comparative. In this chapter the reader will find such comparisons holy texts of both religions to build on each other, what is the concept of God by Christians and Muslims. The fifth chapter is devoted exclusively to most important historical events, like the era of the Ottoman Empire, the Spanish events and relationships within the period of the Crusades. The work also includes the final summary, résumé in English, a list of references and sources and supplements.

The thesis was used primarily method of comparison and interpretation when working with the sacred books of both religion.

8. PŘÍLOHY

Obr. 1. Svatý Korán, zdroj: www.google.cz

Obr. 2. Prorok Mohamed, zdroj: www.google.cz

Obr. 3. Mešita, zdroj: www.google.cz

Obr. 4. Interiér mešity, zdroj: www.google.cz

Obr. 5. Vyobrazení Ježíše Krista na kříži, zdroj: www.google.cz

Obr. 6. Originál první slovanské tištěné Bible, zdroj: www.google.cz

Obr. 7. Kostel sv. Jakuba v Sokolově, zdroj: www.google.cz

Obr. 8. Interiér kostela sv. Jakuba v Sokolově, zdroj: www.google.cz